

Marta Vastmans

Deutsch Aktuell Kompakt

**Program
nauczania
języka niemieckiego
dla klas I – III gimnazjum**

Kurs kontynuacyjny

Program dopuszczony do użytku szkolnego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu
na podstawie opinii rzeczoznawców:

dr hab. Haliny Stasiak – rekomendacja Uniwersytet Gdański

i dr Grażyny Czetwertyńskiej – rekomendacja Minister Edukacji Narodowej i Sportu

Numer dopuszczenia: DKOS-5002-29/04

Wydawnictwo LektorKlett
Poznań

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Ogólne uwagi o programie i warunki jego realizacji	4
1.1 Adresaci programu	4
1.2 Czas realizacji	5
1.3 Liczebność grup	5
1.4 Metody realizacji programu	5
1.5 Wyposażenie szkoły	6
2. Cele nauczania i wychowania	6
2.1 Ogólne cele kształcenia	6
2.2 Cele wychowania	7
2.3 Cele szczegółowe	7
3. Materiał nauczania	9
4. Tabelaryczne zestawienie materiału	10
4.1 Pierwszy rok nauki w gimnazjum	10
4.2 Drugi rok nauki w gimnazjum	13
4.3 Trzeci rok nauki w gimnazjum	18
5. Przykładowe procedury osiągnięcia celów edukacyjnych	24
5.1 Strategie uczenia się	24
5.2 Techniki nauczania	25
5.2.1 Sprawności receptywne	25
5.2.2 Sprawności produktywne	26
5.2.3 Podsystemy języka	27
5.2.3.1 Wymowa	28
5.2.3.2 Gramatyka	29
5.2.3.3 Słownictwo	30
6. Zakładane osiągnięcia uczniów	30
7. Kontrola i ocena osiągnięć uczniów	31
7.1 Samokontrola i samoocena	32
7.2 Przykładowe techniki kontroli	32
7.3 Przykłady technik i kryteriów oceniania	34
7.3.1 Ocena ważona	35
7.3.2 Aktywność na lekcji	35
7.3.3 Prace kontrolne	35
7.3.4 Ocena sprawności produktywnych	36
7.3.4.1 Wypowiedź ustna	36
7.3.4.2 Sprawdzian ustny	38
7.3.4.3 Wypowiedź pisemna	38
7.3.4.4 Projekt	40

Wprowadzenie

Bez znajomości języków obcych trudno jest sobie wyobrazić pełne funkcjonowanie człowieka we współczesnym świecie. Jesteśmy świadkami ustawicznych zmian, a język obcy jest narzędziem ułatwiającym ich śledzenie i nadążanie za nimi, zdobywanie coraz to nowych informacji, uczestniczenie w przemianach, jest też środkiem ułatwiającym kształtowanie otaczającej nas szeroko rozumianej rzeczywistości, a także wzbogacanie nas samych.

Szczególne znaczenia nabiera dla nas Polaków w zjednoczonej Europie znajomość języka naszych sąsiadów. Nasz język ojczysty nie ma zasięgu ani ambicji języka światowego. Poprzez język obcy uczymy się komunikowania z innymi, ale również tolerancji, szerszego spojrzenia na otaczający nas świat, lepszego rozumienia innych, bo język jest przecież nośnikiem wartości interkulturowych. Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej to pierwszy krok na drodze budowania coraz ściślejszych związków między krajami, narodami i zwykłymi ludźmi, obywatelami Unii. Wypełnienie tego zadania nie jest możliwe bez odpowiednich narzędzi umożliwiających porozumiewanie się. Państwa uczniowie z innej perspektywy ocenią i docenią rolę języków obcych.

W gimnazjum w ramach kursu kontynuacyjnego uczniowie powinni opanować język niemiecki w stopniu zapewniającym „w miarę sprawną komunikację językową” – wynika to z *Podstawy programowej kształcenia ogólnego w gimnazjum*. Mam nadzieję, że praca z tym programem pomoże zrealizować ten cel i że wspólnie z uczniami osiągniecie Państwo sukces pedagogiczny.

Marta Vastmans

Autorka programu, mgr Marta Vastmans jest absolwentką Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, a obecnie kierownikiem Zakładu Języka Niemieckiego i wykładowcą w Instytucie Języków Obcych PWSZ w Nowym Sączu. Na jej dorobek dydaktyczny składa się wieloletnia praca jako nauczycielki języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i NKJO, a następnie wykładowcy w PWSZ w Nowym Sączu. Jest autorką różnorodnych programów nauczania języka niemieckiego, językoznawstwa oraz metodyki dla studentów i nauczycieli, a także materiałów dydaktycznych dla studentów i uczniów w różnym wieku; jest też tłumaczką tekstów metodycznych i literackich z języka niemieckiego i niderlandzkiego. Jako nauczyciel-educator prowadzi szkolenia dla nauczycieli języka niemieckiego.

1. Ogólne uwagi o programie i warunki jego realizacji

We współczesnej szkole najważniejszy powinien być uczeń z jego osobowością i potrzebami. Powinien on zdobyć konkretną, sprawdzalną i funkcjonalną wiedzę, umiejętności potrzebne w życiu, ale również narzędzia niezbędne do dalszego rozwoju oraz ułatwiające praktyczne wykorzystanie tego, co wie i potrafi.

Każdy nauczyciel stawia sobie w swojej pracy podstawowe pytania: po co moi uczniowie mają się uczyć, czego praktycznie powinni się nauczyć, w jaki sposób to zrobić i jak sprawdzać i oceniać osiągnięcia uczniów. Są to pytania o cele, treści, metody w procesie dydaktycznym oraz o strategię oceniania.

Odpowiedzi na nie są udzielane na podstawie konkretnych ustaw, rozporządzeń i innych dokumentów, ale konkretyzacja tych odpowiedzi musi się odbyć w dialogu z uczniami z zachowaniem zasady podmiotowości, jak też z uwzględnieniem specyfiki danej szkoły.

Dobry program powinien pomóc nauczycielowi w podniesieniu efektywności nauczania. Powinna to być konkretna propozycja, którą może zastosować we własnej pracy. W programie muszą być uwzględnione realne warunki nauczania języka niemieckiego w gimnazjum. Proponowane metody i techniki nauczania i uczenia się powinny prowadzić do realizacji nakreślonych celów.

Równie ważne są sposoby oceniania postępów uczniów – mają one być zrozumiałe i przejrzyste zarówno dla uczącego, jak też dla uczniów i ich rodziców. Kryteria ocen powinny być ponadto odzwierciedleniem celów nauczania i muszą być adekwatne do możliwości rozwojowych uczniów w danej grupie wiekowej.

Niniejszy program jest propozycją nauczania języka niemieckiego w kursie kontynuacyjnym w klasach I - III gimnazjum. Zakłada on znajomość elementarnych struktur gramatycznych, leksykalnych, fonologicznych języka niemieckiego oraz umiejętność ich zastosowania w realizacji podstawowych intencji komunikacyjnych związanych z sytuacjami życia codziennego.

W programie uwzględniono opracowaną przez MEN *Podstawę programową* nauczania języka niemieckiego na etapie gimnazjum. Program odzwierciedla podejście funkcjonalno-kognitywne do zjawiska, jakim jest język niemiecki. Oznacza to, że uczeń opanowuje stopniowo umiejętność skutecznej komunikacji w konkretnych sytuacjach, uświadamia sobie także, jakie funkcje spełniają wypowiedzi w danym kontekście i jak działa system przyswajanego języka.

Program obejmuje jedynie pewien etap pracy nad językiem niemieckim na długiej drodze, której celem jest ostatecznie umiejętność samodzielnego i kompetentnego używania języka niemieckiego. Dla potrzeb tego odcinka kształcenia wyznaczono cele edukacyjne.

Treści, aspekty realioznawcze, funkcje językowe oraz zagadnienia gramatyczne zostały rozbite na poszczególne klasy. Zaproponowano tematy zgodne z zainteresowaniami i oczekiwaniami uczniów w tym wieku, zmuszające do kreatywnego działania i komunikacji w języku niemieckim.

Opis oczekiwanych osiągnięć uczniów, propozycje kontroli i ewaluacji tych osiągnięć, jak też kryteriów i systemu ustalenia ocen pomogą nauczycielom języka niemieckiego tak zaplanować proces edukacji, aby był on efektywny i satysfakcjonujący dla nich samych oraz ich uczniów.

1.1 Adresaci programu

Program został napisany dla nauczycieli języka niemieckiego w gimnazjum posiadających kwalifikacje językowe, dydaktyczne i wychowawcze wymagane przez władze oświatowe zgodnie z obowiązującymi przepisami. Lekcje języka muszą być dla uczniów atrakcyjne, dlatego nauczyciele powinni posiadać należyte kompetencje w zakresie posługiwania się nowoczesnymi mediami, a także szeroko rozumiane kompetencje realioznawcze, aby w odpowiedni sposób przybliżyć uczniom regiony niemieckojęzyczne.

Odbiorcami programu mogą być oprócz nauczycieli również autorzy i wydawcy podręczników, nadzór pedagogiczny i dyrektorzy szkół oraz rodzice i sami uczniowie.

Mając na uwadze zmianę struktury systemu edukacji, uwzględniono w programie pracę z uczniami, którzy mieli już kontakt z językiem niemieckim. Program ma na celu pomóc nauczycielowi między innymi w określeniu długo- i krótkoterminowych (rocznych, semestralnych) celów nauczania, opracowaniu rozkładu materiału, przygotowaniu prac kontrolnych, doborze podręcznika i uzupełniających materiałów dydaktycznych, uwzględniając potrzeby i możliwości konkretnej grupy uczących się, a także w ocenianiu kompetencji językowych uczniów.

Jedną z propozycji uwzględniających założenia tego programu jest seria podręczników *Deutsch Aktuell Kompakt* przygotowana przez Wydawnictwo LektorKlett. Do gimnazjum w kursie kontynuacyjnym przewidziane są tomy 2, 3 i 4 tej serii.

1.2 Czas realizacji

Program przewiduje naukę języka niemieckiego w ramach trzyletniego kursu w wymiarze dwóch godzin tygodniowo na etapie kontynuacyjnym. Uczniowie są już w stanie posługiwać się językiem w sposób odtwórczy, formułować krótkie wypowiedzi, komunikować się w typowych, prostych sytuacjach życia codziennego przy użyciu elementarnych struktur gramatycznych.

Zakładam, że liczbę godzin przeznaczoną dla języka obcego w *Ramowym planie nauczania* (Dziennik Ustaw nr 14/99, str. 537) szkoła wykorzysta przynajmniej częściowo na naukę drugiego języka obcego, np. języka angielskiego. Plan ten przewiduje na naukę języka nowożytnego 8 godzin na tydzień przez trzy lata, czyli dwie lub trzy godziny tygodniowo w jednym roku szkolnym. Na naukę dwóch języków jest to liczba niewystarczająca. Aby zapewnić przewidzianą w *Podstawie programowej* możliwość nauki drugiego języka obcego, można na realizację programu tych języków przeznaczyć część godzin pozostawionych w *Ramowym planie nauczania* do dyspozycji dyrektora szkoły.

1.3 Liczebność grupy

Nauka języka obcego ma swoją specyfikę, na którą składa się między innymi ciągły kontakt nauczyciela z uczniami w trakcie zajęć ze względu na konieczność ćwiczeń rozwijających sprawność mówienia.

Idealna grupa językowa powinna liczyć maksymalnie 15 uczniów, wtedy efektywność nauczania jest optymalna. Z pewnością z różnych względów nie we wszystkich szkołach będzie możliwy podział klas na grupy językowe, w tym przypadku jednak uczniowie i ich rodzice powinni zostać poinformowani o spodziewanych gorszych rezultatach w osiągnięciu wyznaczonych celów nauczania.

1.4 Metody realizacji programu

Historia nauczania i uczenia się języków obcych to jednocześnie historia różnych metod nauczania. Ten program proponuje podejście eklektyczne, łączące elementy wcześniejszych metod i różnorodnych technik o wspólnym mianowniku, jakim jest umożliwienie uczniom skutecznej komunikacji w języku niemieckim. Stopniowo, w sposób zintegrowany rozwijane są wszystkie sprawności językowe, a uczniowie są skłaniani do refleksji nad zasadami funkcjonowania języka niemieckiego.

Uczniowie przyswajają sobie strategie uczenia się języka obcego, co umożliwi im samodzielną pracę, wzmacnia motywację, wiarę we własne siły oraz pomaga przejąć część odpowiedzialności za proces edukacji.

Praca z uczniami w tym wieku nie jest łatwa ze względu na specyficzny okres rozwojowy (odrzućenie wszystkiego co „dziecinne“, poszukiwanie i manifestacja własnego ja, konformizm itd.), dlatego szczególną uwagę należy zwrócić na formy organizacji pracy i stosowane na zajęciach formy nauczania. Mogą one posłużyć realizacji celów językowych i wychowawczych.

Praca indywidualna, w parach, w grupach i z całą klasą pozwoli urozmaicić proces dydaktyczny, wprowadzić, utrwalić i zewaluować treści przewidziane w programie, zrealizować ciekawe projekty, rozwiązać zadania problemowe, a przede wszystkim lepiej rozwinąć kompetencje językowe uczniów, bo przecież język to zjawisko społeczne.

1.5 Wyposażenie szkoły

Narzędziami pracy mającymi duży wpływ na skuteczność nauczania i realizację założonych celów są między innymi odpowiednio dobrane pomoce naukowe. Poza podręcznikiem należą do nich:

- uzupełniające materiały pomocnicze jak:
mapy, plansze, plakaty, diagramy, tabele, nagrania magnetofonowe, nagrania wideo, różnego typu rekwizyty, słowniki itp.,
- środki techniczne pomocne w nauczaniu jak:
magnetofon kasetowy, odtwarzacz płyt CD, rzutnik pisma i do przeźroczy, odtwarzacz wideo, kseropiarka.

Wielką pomocą mogą okazać się stanowiska komputerowe umożliwiające kontakt on-line z zagranicznymi partnerami, szukanie dodatkowych źródeł informacji przez Internet i korzystanie z komputerowych programów do nauki języka niemieckiego.

W przypadku gorszych warunków realizacji programu (liczniejsze grupy, niewiele pomocy naukowych, mniejsza liczba godzin) nauczyciel tak musi zmodyfikować swoją pracę, aby skupić się na rozwijaniu sprawności słuchania i czytania, czyli sprawności receptywnych. Odbędzie się to niestety kosztem sprawności produktywnych, jakimi są mówienie i pisanie w języku niemieckim.

2. Cele nauczania i wychowania

W procesie kształcenia łączą się ze sobą w jedną strukturę cele, materiał nauczania i wymagania edukacyjne. Elementem wyjściowym zawsze muszą być cele, które dają możliwość odpowiedzi na pytanie: po co prowadzony jest proces kształcenia. Cele ogólne nakreślają kierunek działań, a cele szczegółowe pomagają w sformułowaniu wymagań i opisują zamierzone wyniki.

2.1 Ogólne cele kształcenia

Ogólne cele programu bazują na *Podstawie programowej kształcenia ogólnego*. Zadaniem szkoły, w tym w szczególności nauczyciela języka nowożytnego, w naszym przypadku języka niemieckiego, jest:

- rozwijanie umiejętności językowych jako narzędzia komunikacji w języku niemieckim,
- rozwijanie zdolności twórczego, logicznego, dociekliwego, krytycznego i samokrytycznego myślenia, rozwijanie u uczniów poczucia własnej wartości poprzez wspierającą informację zwrotną w odniesieniu do możliwości językowych,
- ułatwienie uczniom wykształcenia właściwych postaw społecznych poprzez ich udział w różnych formach pracy w zespole, np. stworzenie możliwości wykonania zespołowych projektów, w których język służy jako środek do porozumiewania się i działania,
- zapewnienie uczniom, w miarę możliwości, szerokiego dostępu do materiałów autentycznych (plakaty, ulotki, reklamy, ogłoszenia prasowe, plan miasta, rozkład jazdy itp.),
- umożliwienie uczniom, na miarę istniejących warunków, maksymalnego kontaktu z językiem niemieckim poprzez np. wymianę uczniów ze szkołami zagranicznymi, programy międzynarodowe, wykorzystanie Internetu i prasy młodzieżowej,
- stopniowe przygotowanie ucznia do autonomicznego uczenia się języka niemieckiego,
- rozwijanie w uczniach postawy zainteresowania, otwartości, tolerancji i szacunku wobec innych ludzi i społeczeństw oraz nieodrzucaania innych od naszych, uwarunkowanych kulturowo sposobów zachowań.

Uczeń rozwija poszczególne sprawności językowe, uczy się użycia coraz bardziej złożonych struktur języka obcego, ale musi mieć świadomość użyteczności przyswojonych treści i zdobytych umiejętności w celu chociażby możliwości korzystania z licznych, bez znajomości języka niemieckiego niedostępnych źródeł informacji. Będzie to lepszą motywacją do nauki, pomoże rozwinąć ucznia wewnątrznie, wykształcić pozytywne postawy wobec społeczeństw niemieckojęzycznych.

2.2 Cele wychowania

Zadaniem każdego nauczyciela w szkole jest nie tylko kształtowanie kompetencji przedmiotowych, lecz także wychowanie uczniów. Nauczyciel języka niemieckiego powinien w tym zakresie dążyć do osiągnięcia następujących celów:

- umożliwienie zrozumienia i poznawania samego siebie, szukanie swojego miejsca w grupie, społeczeństwie przez wykonywanie np. prac zespołowych, a przez to pokonywanie przeciwności i problemów okresu dojrzewania,
- rozwijanie postawy otwartości na poglądy, potrzeby innych ludzi, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów, kształtowanie postawy otwartości, zrozumienia i tolerancji wobec innych,
- rozwijanie u uczniów pozytywnego wizerunku samego siebie poprzez wspierającą informację zwrotną w stosunku do możliwości językowych,
- stopniowe przygotowanie uczniów do większej autonomii w przyswajaniu języka niemieckiego, poprzez motywowanie do prób samodzielnego uczenia się,
- wzmacnianie motywacji do uczenia się języka niemieckiego,
- wspieranie uczniów w próbach określenia miejsca nas, Polaków, w zjednoczonej Europie.

Uczniowie będą w przyszłości pełnić różne role społeczne i w pełni ponosić odpowiedzialność za swoje postępowanie. Szkoła powinna krok po kroku ich do tego przygotować poprzez kształtowanie osobowości, postaw, przekonań, nastawień i systemu wartości.

Zagadnienia przewidziane w podręczniku *Deutsch Aktuell Kompakt* uwzględniają zainteresowania i doświadczenia uczniów w gimnazjum. Są one powiązane z różnymi kontekstami socjokulturowymi krajów, gdzie mówi się po niemiecku. Może to wpłynąć w sposób pozytywny na motywację i kreatywność uczniów. Poprzez różne formy zadań i proponowane sposoby ich rozwiązań uczniowie stopniowo opanowują techniki samodzielnej pracy nad pogłębianiem znajomości języka niemieckiego. Różnego typu ćwiczenia dialogowe, wywiady, zadania projektowe rozwijają zdolność skutecznego działania w zespole, lepszego poznania siebie na tle grupy rówieśniczej.

Aby jeszcze lepiej umotywować swoich uczniów i wzmocnić ich aktywność na zajęciach, nauczyciel powinien jak najczęściej wychodzić od sytuacji znanych uczniom, stwarzać możliwość symulacji typowych sytuacji komunikacyjnych z naciskiem na autentyczne role społeczne, z którymi uczniowie rzeczywiście mogą mieć do czynienia w kontaktach z obcokrajowcami (turysta, pasażer, klient itd.).

Rolę motywacyjną i ułatwiającą zrozumienie materiału, zapamiętywanie oraz poprawiającą atmosferę w klasie mają takie techniki jak demonstracja, wizualizacja czy też zastosowanie odpowiednio dobranych elementów zabawowych.

Nie do przecenienia w działaniach wychowawczych jest wreszcie stopniowe wdrażanie uczniów do dokonywania właściwej i adekwatnej samooceny.

2.3 Cele szczegółowe

Po trzech latach nauki w gimnazjum uczeń powinien osiągnąć poziom opanowania języka umożliwiający komunikację w zakresie podstawowych sytuacji życia codziennego w kontaktach z obcokrajowcami. Cele szczegółowe określają zamierzone wyniki, jakimi uczeń powinien się wykazać w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych.

1. W odniesieniu do sprawności mówienia uczeń powinien umieć:

- formułować proste pytania i udzielać prostych odpowiedzi,
- zainicjować, prowadzić, podtrzymywać i zakończyć prostą rozmowę na podstawowe tematy, przy użyciu adekwatnych zwrotów grzecznościowych, form powitania i pożegnania,
- sformułować kilkuzdaniową relację dotyczącą własnych doświadczeń, przyzwyczajzeń, warunków życia, czynności życia codziennego i wydarzeń w ramach sytuacji przewidzianych w programie,
- podać prostą charakterystykę osoby, rzeczy, miejsca,
- wyrazić za pomocą często używanych zwrotów i wzorców zdaniowych swoje preferencje i powiedzieć, co się nie podoba,
- zrelacjonować zdarzenia minione, obecne, a także powiedzieć o planach np. na weekend,
- złożyć życzenia, gratulacje, przeprosić, używając wyrażen odpowiednich do relacji z rozmówcą,
- sformułować zaproszenie i odpowiednio na zaproszenie zareagować,
- dokonać przygotowanej wcześniej prezentacji na znany temat,
- stosować praktycznie zasady niemieckiej fonologii w stopniu zapewniającym zrozumiałość jego wypowiedzi w zakresie poznanego materiału, w tym również w odniesieniu do czytania tekstów na głos.

2. W odniesieniu do sprawności pisania uczeń powinien umieć:

- napisać stereotypowy, nieformalny list lub kartkę z życzeniami okolicznościowymi, pozdrowieniami, gratulacjami,
- wypełniać różnego typu proste formularze, ankiety,
- w formie wiążących się ze sobą zdań napisać krótki tekst (wypracowanie, ogłoszenie) o aspektach życia codziennego, sprawach własnego środowiska,
- sporządzić zawierający proste zwroty i zdania opis zdarzeń minionych, obecnych i planowanych,
- napisać prostą, krótką notatkę lub plan opracowanego (wysłuchanego bądź przeczytanego) tekstu,
- napisać charakterystykę danej osoby lub opis danego miejsca czy rzeczy,
- stosować poprawnie podstawowe zasady niemieckiej ortografii i interpunkcji.

3. W odniesieniu do sprawności czytania (rozumienia tekstu pisanego) uczeń powinien być w stanie:

- zrozumieć globalnie krótkie teksty odnoszące się do sytuacji znanych z życia codziennego i umieć określić zawarte w nich najważniejsze informacje,
- zrozumieć proste teksty o charakterze użytkowym (ogłoszenia, prospekty, rozkłady jazdy, szyldy, napisy, karty potraw itp.),
- zrozumieć ogólnie sens dłuższego nieskomplikowanego tekstu związanego z przerabianym materiałem, czytając ten tekst pobieżnie,
- odnaleźć w czytany tekście potrzebne szczegóły lub konkretne informacje,
- domyślić się z kontekstu prawdopodobnego znaczenia nieznanych słów w tekstach na konkretne tematy z życia codziennego.

4. W odniesieniu do sprawności rozumienia ze słuchu uczeń powinien potrafić:

- zrozumieć kierowane bezpośrednio do niego, formułowane językiem standardowym wypowiedzi dotyczące zasadniczo sytuacji życia codziennego,
- zrozumieć globalnie i selektywnie treść dialogów i monologów dotyczących znanych mu zagadnień wypowiedzianych przez rodzimych użytkowników języka niemieckiego, mówiących językiem standardowym, w miarę powoli i wyraźnie,
- zrozumieć najważniejsze informacje zawarte w różnych komunikatach i zapowiedziach ustnych oraz wyjaśnieniach, jak np. dojść, dojechać do konkretnego miejsca,
- zrozumieć najważniejsze informacje z odtwarzanych tekstów nagranych dotyczących znanych sytuacji,
- umieć wyłowić ze słyszanego stosunkowo krótkiego tekstu konkretne, potrzebne informacje, jeśli tekst zawiera materiał leksykalny zbieżny z materiałem przewidzianym w programie,
- zrozumieć ogólny sens wypowiedzi zawierającej elementy nieznanne, których znaczenia uczeń może się domyślić z kontekstu.

3. Materiał nauczania

Dobierając treści programu, zwrócono uwagę na te tematy, z którymi uczeń może się zetknąć w sytuacjach komunikacyjnych. Mogą to być sytuacje towarzyskie – w domu, u kolegi, w czasie wolnym, w dyskotecie, na pikniku itp., sytuacje z życia codziennego typu użytkowego – w sklepie, w restauracji, na dworcu, orientacja w mieście itp., a także sytuacje bardziej sformalizowane jak chociażby wizyta u lekarza, w biurze podróży, na poczcie itp. Z tych sytuacji wynikają określone role społeczne zarówno autentyczne lub potencjalnie autentyczne (uczeń, kolega, pasażer, klient, turysta, pacjent itd.), jak też nieautentyczne (lekarz, kelner, sprzedawca, dorośli członkowie rodziny itd.). Większy nacisk położono oczywiście na ćwiczenie ról autentycznych lub potencjalnie autentycznych.

Typy tekstów, z jakimi uczeń się spotyka, to krótkie teksty związane z życiem codziennym i teksty o charakterze użytkowym jak jadłospis, ogłoszenie, bilet, kalendarz, rozkład jazdy, rozkład lotów, zaproszenie, krótki list, pocztówka z pozdrowieniami, lista zakupów, proste formularze, życzenia na różne okazje, fragmenty różnych folderów i przewodników turystycznych, plany miast, szyldy, napisy, reklamy, komiksy.

W trakcie nauki uczniowie poznają aspekty realioznawcze, do których należy zaliczyć nie tylko podstawowe informacje o Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Liechtensteinie czy też regionach turystycznych w tych krajach, lecz także elementy związane z kulturą, zwyczajami, dniem codziennym krajów niemieckiego obszaru językowego.

W klasie pierwszej uczniowie dowiadują się, jakie uroczystości rodzinne obchodzą Niemcy oraz jakie dyscypliny sportowe są najpopularniejsze w krajach niemieckiego obszaru językowego. Poznają również jedną z niemieckich młodzieżowych grup rockowych.

W drugim roku nauki zaprezentowane są najważniejsze środki transportu w Niemczech, zajęcia młodzieży w czasie wolnym, najbardziej znane schroniska młodzieżowe i najpopularniejsze sposoby spędzania urlopu.

W klasie trzeciej uczniom przybliżane są takie zjawiska realioznawcze jak Oktoberfest czy karnawał. Uczniowie zapoznają się też z najważniejszymi świętami państwowymi i dowiadują się, gdzie Niemcy najczęściej robią zakupy.

Przy wszystkich tematach przewijają się autentyczne zdjęcia, teksty, drobne codzienne sytuacje będące niejako nośnikami różnych elementów realioznawczych.

Uczniowie poznają też przysłowia w języku niemieckim.

Stwarza to ramy do porównań interkulturowych w każdym roku nauki z wykorzystaniem wiedzy i doświadczeń związanych z naszym krajem w relacji z Niemcami, Austrią, Szwajcarią i Liechtensteinem oraz rozwija w uczniach postawę ciekawości, otwartości i tolerancji wobec kultury krajów niemieckojęzycznych.

Podstawowe treści tematyczne oraz zagadnienia gramatyczne mają w zasadzie w programie układ linearny, natomiast funkcje językowe powtarzają się co pewien czas wzbogacone o nowe możliwości wyrazu na nieco wyższym poziomie. Sprawności językowe powinny być ćwiczone w głównej mierze w sposób zintegrowany. Poszczególne treści tematyczne implikują jednak często możliwość wyszczególnienia jednej lub dwu sprawności wiodących, czyli takich, które przy danym temacie realizowane są intensywniej niż pozostałe.

Zestawienie treści tematycznych, sprawności wiodących, funkcji językowych oraz zagadnień gramatycznych przedstawione jest na kolejnych stronach w formie tabeli w podziale na trzy lata nauki. Elementy gramatyki zawsze są traktowane z perspektywy ich funkcji. Szczegółową klasyfikację funkcji językowych można znaleźć w pozycji „Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache“, którego autorami są M. Baldeger, M. Müller i G. Schneider. Uwzględnia ona sześć grup aktów mownych przyporządkowanych następującym hasłom ogólnym:

- wymiana informacji: informowanie, oznajmianie, pytanie, odpowiadanie, wyrażanie nastawienia kognitywnego (wiedza, przekonanie...)...
- ocena, komentarz: wyrażanie swojego zdania, ocena stanu rzeczy, wydarzeń, działań, obrona swojego zdania, prośba o zajęcie stanowiska...

- wyrażanie uczuć: np. sympatia, antypatia, współczucie, radość, zadowolenie, zaskoczenie, nadzieja, smutek, niezadowolenie, złość, ból, zniecierpliwienie...
- regulacja działania: propozycja, zgoda, sprzeciw, pozwolenie, wezwanie do zrobienia czegoś...
- konwencje społeczne: zainicjowanie kontaktu, jego stabilizacja i zakończenie,
- organizacja wypowiedzi i zapewnienie zrozumienia: mowa zmienna, strukturyzacja wypowiedzi, zapewnienie zrozumienia.

Wszystkie przytoczone w tabeli funkcje językowe można przyporządkować do powyższych haseł.

4. Tabelaryczne zestawienie materiału

Na następnych stronach przedstawiono zestawienie materiału w zakresie treści tematycznych, sprawności wiodących, funkcji językowych z przykładami realizacji i zagadnień gramatycznych. Podział na poszczególne lata nauki może pomóc nauczycielowi w planowaniu pracy. Jak już wcześniej wspomniano, program może być realizowany na podstawie serii podręczników *Deutsch Aktuell Kompakt*. W kursie kontynuacyjnym uczniowie rozpoczynają naukę w gimnazjum od tomu drugiego tej serii. Do klasy drugiej przewidziany jest tom trzeci, a do klasy trzeciej – tom czwarty.

4.1 Pierwszy rok nauki w gimnazjum

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • posiłki, potrawy, napoje • jedzenie i picie w domu, w restauracji, kawiarni, pizzerii, lodziarni 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, słuchanie • czytanie, pisanie 	<ul style="list-style-type: none"> • poprosić o coś do jedzenia / picia i zaproponować coś komuś do jedzenia / picia <ul style="list-style-type: none"> – Ich habe Hunger / Durst. Was möchtest du? / Möchtest du ...? Isst du einen Hamburger? / Etwas zu trinken? / Sonst noch etwas? • wybrać dania z karty potraw i zamówić je <ul style="list-style-type: none"> – Bringen Sie mir bitte ... / Ich möchte ... / Für mich ... • zapytać o cenę i powiedzieć, ile co kosztuje <ul style="list-style-type: none"> – Wie viel kostet ...? / Eine Cola kostet ... • zadać pytania o upodobania dotyczące jedzenia i picia oraz opisać nawyki żywieniowe <ul style="list-style-type: none"> – Gehst du gern in eine Pizzeria? / Was trinkst / isst du gern? / Wie schmeckt's? / Sauerbraten schmeckt mir nicht. / Nein, nicht besonders. / Gut, wie immer. / Zum Frühstück esse ich ... • zapytać o upodobania i opowiedzieć o swoich i cudzych upodobaniach <ul style="list-style-type: none"> – Am Dienstag möchte ich Fisch mit Kartoffeln. / Was möchtest du nach dem Unterricht machen? / Magst du Krimis? / Ich mag / möchte / will ... • wyrazić przymus, konieczność, obowiązek <ul style="list-style-type: none"> – Du musst deine Arbeit machen. / Ich muss lernen. • określić wiedzę / znajomość swoją i kogoś innego <ul style="list-style-type: none"> – Ich weiß, wo das Kaufhaus ist. / Kennt ihr Frau Krause? / Alle wissen das. 	<ul style="list-style-type: none"> • czasowniki modalne: <i>mögen, müssen, wollen</i> • przeczenie <i>nicht i kein</i> • czasowniki <i>wissen i kennen</i>

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • części garderoby, kolory • zakupy w sklepie z garderobą 	<ul style="list-style-type: none"> • czytanie, pisanie • mówienie, słuchanie 	<ul style="list-style-type: none"> • zapytać o cenę, jakość i rozmiar garderoby <ul style="list-style-type: none"> – Wie viel kostet denn ein T-Shirt? / Die Jacke kostet viel Geld. / Die Auswahl ist hier groß. / Welche Größe? • opisać części garderoby, wybrać odpowiedni ubiór <ul style="list-style-type: none"> – Anke hat einen Rock an. / ... ist elegant / modisch / cool / zu grell / zu eng / zu teuer / nicht schlecht. / Die Bluse ist weiß / rot / blau / ... • sformułować opinię o danej części garderoby, doradzić coś / poprosić o radę <ul style="list-style-type: none"> – Wie gefällt dir der Pulli? / Wie findest du ...? / Die Jacke steht / passt dir besser. / Das ist aber teuer. / Es gefällt mir auch. • poinformować o planach <ul style="list-style-type: none"> – Im Herbst werden wir nach Frankreich fahren. • napisać krótki, nieformalny list lub pocztówkę z pozdrowieniami <ul style="list-style-type: none"> – Liebe(r) ... / Viele Grüße ... / Dein(e) ... • poinformować o powinnościach, umiejętnościach, możliwościach, wyrazić polecenie, zakaz <ul style="list-style-type: none"> – Paul kann Gitarre spielen. / Darfst du in die Stadt gehen? / Meine Schwester soll den Brief schreiben. / Bring doch deine neue CD mit! 	<ul style="list-style-type: none"> • czasowniki modalne: <i>können, sollen</i> • czas przyszły Futur I • partykuły wyrażające emfazę: <i>aber, denn, doch, ja</i>
<ul style="list-style-type: none"> • przyjęcie i prezenty urodzinowe • gratulacje i życzenia urodzinowe • zapraszanie gości, ogłoszenia z okazji urodzin • mieszkanie: pomieszczenia, meble, urządzenia • szyldy i napisy w miejscach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • słuchanie, mówienie • czytanie, pisanie • czytanie, mówienie • mówienie, pisanie • czytanie 	<ul style="list-style-type: none"> • składać życzenia urodzinowe <ul style="list-style-type: none"> – Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag. / Zum Geburtstag viel Glück und Erfolg. • proponować prezenty <ul style="list-style-type: none"> – Zum Geburtstag möchte ich ... / Was schenken wir ihr? / Hast du schon eine ... ? / Vielleicht kaufe ich ... • zaprosić gości <ul style="list-style-type: none"> – Ich möchte ... einladen. Mein Geburtstag ist am vierten Mai. / Ich lade dich zu meinem Geburtstag ein. / Wir schicken ... eine Einladung. / Dazu möchte ich euch einladen! / Kommt bitte pünktlich. • przedstawić kogoś komuś <ul style="list-style-type: none"> – Darf ich bekannt machen? / Das ist ... • opisać czynności codzienne, pomieszczenia w mieszkaniu, meble i inne sprzęty domowe <ul style="list-style-type: none"> – Das ist unser Esszimmer. Wir essen hier. / Der Schreibtisch steht im Wohnzimmer. / Die Geschirrspülmaschine steht in der Küche. • wyrazić prośby, polecenia, nakazy <ul style="list-style-type: none"> – Iss den Kuchen! / Deckt bitte den Tisch! / Einfahrt freihalten! / Gehen wir! 	<ul style="list-style-type: none"> • liczebniki porządkowe, • czasowniki nieregularne ze zmianą samogłoski w czasie Präsens (<i>fahren, geben, gefallen</i> i inne) • zaimki osobowe w przypadku Akkusativ • tryb rozkazujący

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • możliwości spędzania wolnego czasu • kino, film, hobby • muzyka, instrumenty muzyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, pisanie • mówienie, słuchanie • czytanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • zapytać i odpowiedzieć na pytania o planach na weekend <ul style="list-style-type: none"> – Was hast du vor? / Gehen wir ...? / Ich gehe ... / Wollt ihr mitkommen? • opowiedzieć o swoim hobby, ulubionych formach spędzania wolnego czasu i zapytać o to innych <ul style="list-style-type: none"> – Was für ein Hobby hast du? / Mein Hobby ist ... / Ich fotografiere gern. / Ich spiele Klavier. / Ich sammle ... / Ich lese .../ Ich habe viel Spaß. • opowiedzieć krótko o swojej ulubionej grupie muzycznej / wykonawcy muzycznym <ul style="list-style-type: none"> – Ich habe die Rockband ... gern. / Zu dieser Gruppe gehören ... / ... spielt Schlagzeug / Keyboard / Bass. • poinformować o różnych imprezach (koncerty, imprezy sportowe) <ul style="list-style-type: none"> – Am 1. Oktober gibt es ein Konzert in der Jahrhunderthalle. • zaprosić kogoś do kina, umówić się <ul style="list-style-type: none"> – Ich lade dich ein. / Gehen wir dahin? / Abgemacht! • zapytać o program kinowy, poinformować o nim <ul style="list-style-type: none"> – Was läuft im Kino? / Es gibt einen amerikanischen Film. • wyrazić prawdopodobieństwo, nadzieję, pewność <ul style="list-style-type: none"> – Vielleicht ... / Hoffentlich ... / Bestimmt ... • poinformować o zajęciach w domu i o tym, jak często się je wykonuje <ul style="list-style-type: none"> – Ich muss manchmal den Rasen mähen. / Ich muss oft Geschirr spülen. • zadać pytanie / odpowiedzieć na pytanie o wydatki <ul style="list-style-type: none"> – Wie viel Geld gibt Jürgen für die Kinokarten aus? 	<ul style="list-style-type: none"> • czasowniki złożone rozdzielnie (<i>mitkommen, ausgehen, vorhaben</i> i inne) • przymyki z przypadkiem Akkusativ • rzeczowniki złożone
<ul style="list-style-type: none"> • sport, dyscypliny sportowe • mecz piłkarski, • części ciała 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, słuchanie, czytanie 	<ul style="list-style-type: none"> • zaproponować aktywne spędzenie czasu <ul style="list-style-type: none"> – Möchtest du mit uns Volleyball spielen? / Wir brauchen noch zwei. / Fahren wir doch mit dem Fahrrad! • wyrazić upodobania i możliwości w zakresie dyscyplin sportowych, zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – ... ist nicht in guter Form / sportlich / nicht koordiniert. – Welche Sportart treibst du? / Ich laufe Schlittschuh. – Welche Sportart gefällt dir? / Mir gefällt Leichtathletik. • zapytać / odpowiedzieć na pytania o części ciała <ul style="list-style-type: none"> – Was hast du mit dem Bein? / Mein Bein ist steif. • zrelacjonować krótko mecz piłkarski <ul style="list-style-type: none"> – Das Spiel beginnt um ... / es steht 0:0 / In der zweiten Halbzeit ... / ... schießt den Ball ins Tor. / ... ist deutscher Meister. / Der Trainer gibt seinen Spielern Tipps. 	<ul style="list-style-type: none"> • przypadek Dativ: rzeczownik z rodzajnikiem określonym i nieokreślonym oraz z zaimkiem dzierżawczym • przymyki z przypadkiem Dativ • czasowniki z dopełnieniem w przypadku Dativ

4.2 Drugi rok nauki w gimnazjum

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • podróże • środki lokomocji • orientacja w mieście • na dworcu kolejowym 	<ul style="list-style-type: none"> • słuchanie, czytanie • czytanie, pisanie • mówienie, pisanie • czytanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • zapytać / poinformować o planowanej podróży i wybranych środkach transportu – Wohin geht es? / Nach Köln. / Wie lange bist du auf deiner Reise? / Wir bleiben zwei Wochen auf dem Bauernhof. – Morgen geht's früh um sieben los. / Fährst du mit dem Boot nach ...? / Ich fahre mit dem Schiff, aber fliegt mit dem Flugzeug. / Wir fahren mit dem Zug / Bus. / Am besten kommt man mit ... dorthin. • życzyć dobrej zabawy – Viel Spaß! / Danke, gleichfalls. • zapytać / zareagować na pytanie o drogę w mieście – Wie komme ich zur Stadtmitte? / Wo ist das Kaufhaus, bitte? / Entschuldigen Sie! Können Sie mir sagen, wo die Post ist? / Wo gibt es hier ...? – ... ist ganz in der Nähe. / Gehen Sie die Straße geradeaus / am ... vorbei / An der nächsten Ecke ... / bis zur Kantstraße, dann biege rechts / links ab / quer über die Straße / an der nächsten Ampel ... / den Steinweg entlang. / Neben dem Bahnhof sehen Sie ... / Das Museum ist gleich um die Ecke. – Ich bin auch fremd hier. • uzyskać informację na dworcu kolejowym i kupić bilet na pociąg – An welchem Tag fährt der IC 515 nicht? / Mit welchem Zug kann man nach ... fahren? / Wann fährt der Eurocity nach ... ab? / Wo ist Gleis ..., bitte? / Von welchem Gleis fährt der Zug ab? / Wie lange dauert die Reise? / Wann kommt der Zug in ... an? – Die Reise von ... bis ... dauert ... / Der Zug soll um ... aus ... ankommen. / Sie müssen in ... umsteigen. – ... kauft eine Fahrkarte mit der Bahn-Card. / ... Fahrkarten für Zweite Klasse. / Eine Fahrkarte nach ..., bitte. 	<ul style="list-style-type: none"> • czas przeszły Perfekt czasowników regularnych • zaimki osobowe w przypadku Dativ

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • rozrywka • instrumenty muzyczne • w dyskotecce • w szkole tańca 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, czytanie • mówienie, pisanie • słuchanie, mówienie • czytanie, pisanie 	<ul style="list-style-type: none"> • przyjąć / odrzucić czyjeś zaproszenie / sformułować zaproszenie / umówić się z kimś – Gehst du am Wochenende zum Tanz? / Was hast du vor? / Kommst du auch? – Ich habe keine Lust. / Ich will wirklich nicht dahingehen. / Heute habe ich leider keine Zeit. – Gut, bis dann. / Na, dann komm' ich auch. – Wir treffen uns ... • opowiadać o uzdolnieniach i upodobaniach muzycznych i tanecznych / zapytać o nie – Welche Musik gefällt dir? / Was für ein Musikinstrument spielst du? / Hast du Musikstunden? / Wie oft übst du? / Ich spiele Geige / Blockflöte. – Tanzt du gern? / Sie lernen Rumba / Foxtrott / ... tanzen nach dem Rythmus. / Sie gehen zur Tanzschule. – Wie heißt deine Lieblingsband? / Wie ist die Musik? / Sie ist poppig / rockig / schrill / langweilig / nicht besonders ... • opowiadać o wydarzeniach przeszłych / zapytać o nie – Am Sonnabend sind meine Freundin und ich auf einer Party gewesen. / Am Wochenende bin ich zur Disko gegangen. – Hast du Susanne gesehen? / Hast du mit Tanja gesprochen? / Wie hat dir diese Band gefallen? / Wo bist du in den Ferien gewesen? • wyrazić zniecierpliwienie – Hast du denn keine Augen im Kopf! / Na, endlich! Wir warten schon so lange. • usprawiedliwić się – Es tut mir leid. Ich habe noch ... nicht gemacht. 	<ul style="list-style-type: none"> • czas przeszły Perfekt czasowników mocnych i nieregularnych • zaimki osobowe w przypadku Dativ

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • na lotnisku • bagaże • wyścigi gokartów 	<ul style="list-style-type: none"> • czytanie, mówienie, pisanie • mówienie • czytanie 	<ul style="list-style-type: none"> • uzyskać informacje na lotnisku <ul style="list-style-type: none"> – Um wie viel Uhr fliegt das Flugzeug ab? / Von welchem Flugsteig? / Flug ... ist ausgefallen. Was kann man machen? / Einen Platz am Fenster / am Gang, bitte. • wyjaśnić, co się dzieje na lotnisku <ul style="list-style-type: none"> – Sie müssen eine Stunde vor dem Abflug auf dem Flugsteig sein. / Unser Flugzeug fliegt um ... nach ... ab und kommt um ... in ... an. / Der Angestellte gibt ihnen die Flugscheine / Bordscheine. / Das Flugzeug ist noch nicht gelandet. • poinformować o swoich / cudzych bagażach / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Haben Sie Gepäck? / Ja, einen Koffer / eine Tasche / ein Paket. • wyrazić preferencje, upodobania / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Ich reise lieber mit ... als mit ... / Fährst du lieber in die Berge oder in eine große Stadt? • porównać cechy osób, przedmiotów, miejsc <ul style="list-style-type: none"> – Manche laufen schneller als andere. / In der Sahara ist es am wärmsten. / Das Motorrad kostet mehr als das Moped. • zdać sprawozdanie z wyścigów gokartów <ul style="list-style-type: none"> – ... ist bei dem Gokart Rennen sehr aktiv. / Vor dem Rennen kommen alle Teilnehmer in ... an. / Alle stehen an der Startlinie. / Ein Mann mit einer roten Fahne gibt das Startsignal. / Jetzt geht's los! / Sie fahren so schnell wie können. / In der zehnten Runde ... / ... kommt als Zweiter durch das Ziel. 	<ul style="list-style-type: none"> • stopniowanie przymiotników i przysłówków • stopień wyższy Komparativ przysłówka gern → lieber • porównywanie: <i>als</i>

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia grammatyczne
<ul style="list-style-type: none"> w schronisku młodzieżowym 	<ul style="list-style-type: none"> czytanie, pisanie 	<ul style="list-style-type: none"> uzyskać informacje w schronisku młodzieżowym <ul style="list-style-type: none"> – Um wie viel Uhr gibt's ...?/ Darf man ... ? / Was gibt es hier zu tun? / Wo ist der Speisesaal? poinformować / zapytać o ulubione czynności <ul style="list-style-type: none"> – Was macht Spaß? / Faulenzen / Modellbau / Fernsehen / Reiten ... macht Spaß. poinformować o planowanym wyjeździe / podróży / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Wohin geht ihr campen? / An den Bodensee und in den Schwarzwald. / Wir brauchen eine Luftmatraze / einen Kocher / eine Landkarte. / Man muss ein Zelt aufbauen. – Was gibt's alles auf dem Campingplatz? zachęcić, nakłonić do czegoś <ul style="list-style-type: none"> – Keine Angst! / Nur Geduld! wyrazić radość <ul style="list-style-type: none"> – Ich freue mich auf ... / über ... sformułować ponaglenie <ul style="list-style-type: none"> – Beeilen wir uns! / Dusch dich jetzt schnell! opowiedzieć o podróży i pobycie w schronisku młodzieżowym <ul style="list-style-type: none"> – Auf dem Bahnsteig ... / Die Resie dauert ... / Mit dem Stadtbus fahren sie ... / Die Jugendlichen zeigen dem Herbergsvater ihre Mitgliedskarten. / Sie können Badminton / Tischtennis ... spielen. / Am Nachmittag treffen sie sich ... / Am Morgen müssen sich alle kämmen / die Zähne putzen / die Hände waschen. 	<ul style="list-style-type: none"> zaimki zwrotne w przypadku Akkusativ i Dativ czasowniki zwrotne szkik wyrazów w zdaniu z dwoma dopełnieniami w przypadku Akkusativ i Dativ

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • wakacje • zwierzęta domowe • kraje w Europie, ich mieszkańcy i języki 	<ul style="list-style-type: none"> • czytanie, mówienie, pisanie • słuchanie, pisanie • mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiedzieć o planach wakacyjnych / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Wohin möchtet ihr in den Ferien fahren? / Ich fahre gern ... aber meine Eltern wollen lieber ... / Dieses Jahr fahren wir ... / Wir haben vor aufs Land zu fahren. / Wir reisen zum ... / Vielleicht ans Meer in Spanien. / ... in den Süden / auf einen Bauernhof / ins Ausland / wo es warm ist. • zachęcić kogoś do czegoś <ul style="list-style-type: none"> – Du kannst es zuerst versuchen. / Versuchen wir's also noch einmal! / Hab Geduld! • poinstruować kogoś <ul style="list-style-type: none"> – Komm, steig auf! / Sitz locker! / Führe das Pony etwas besser! • nazwać zwierzęta domowe / opowiedzieć o nich / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Sein Hund heißt ... / Hast du die Fische schon gefüttert? / Ich möchte ein Pferd. • nazwać kraje europejskie, ich mieszkańców i języki, którymi mówią <ul style="list-style-type: none"> – Berlin liegt in Deutschland. Da spricht man deutsch. / Die Schweizer sprechen deutsch, französisch und italienisch ... • poinformować o wydarzeniach przeszłych <ul style="list-style-type: none"> – Während des Urlaubs war das Wetter ... / Es regnete ... / Sie wohnten ... / Sie gingen / Alle hatten viel Spaß. 	<ul style="list-style-type: none"> • czas przeszły Präteritum czasowników regularnych, nieregularnych i mocnych
<ul style="list-style-type: none"> • mieszkanie • pomieszczenia w mieszkaniu i ich urządzenie • obowiązki domowe 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie • słuchanie, pisanie • czytanie, pisanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • poprosić o pomoc / zaproponować pomoc <ul style="list-style-type: none"> – Kannst du mir bei ... helfen? / – Welche Arbeit kann ich tun? / Was gibt's für mich zu tun? • poinformować o obowiązkach domowych <ul style="list-style-type: none"> – Ich muss noch backen / aufräumen / im Garten arbeiten / Blumen gießen / den Tisch decken. – Ich musste in der letzten Zeit mein ... reparieren. / Sie musste einkaufen. • upomnieć kogoś <ul style="list-style-type: none"> – Und du Faulpelz machst nichts? • opisać mieszkanie, dom, otoczenie <ul style="list-style-type: none"> – Wir wohnen in einem Mietshaus / Einfamilienhaus / Mehrfamilienhaus / Reihenhaus. / Im Sommer ist es kühl drin. / Unsere Wohnung ist gut eingerichtet. / Ich mag die große Terasse und die tolle Küche. / Mir gefällt die Farbe von unserem Haus. • powiedzieć, które czynności lubi wykonywać <ul style="list-style-type: none"> – Billard ist das beliebteste Spiel. / Besonders viel Spaß machte es ... 	<ul style="list-style-type: none"> • czas przeszły Präteritum czasowników modalnych

4.3 Trzeci rok nauki w gimnazjum

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • w restauracji, w bufecie • na pikniku • nakrycie stołu 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, słuchanie, pisanie • pisanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • zamówić dania z karty potraw / ułożyć jadłospis – Bringen Sie mir bitte eine Tasse Kaffee! / Ich möchte ... / Bringen Sie uns bitte ein Getränk / eine Suppe / ein Hauptgericht mit Beilagen / einen Nachtisch. – Ich habe Appetit auf Gulaschsuppe / Rindfleisch / Wiener Schnitzel / Forelle / Salzkartoffeln / Knödel / Spargel / Eis mit Schlagsahne / Schwarzwälder Kirschtorte / Apfelsaft / Ich möchte gerne ... / ... ist auch sehr gut. – Hier sind die Speisekarten. / Das ist die Speisekarte unseres Restaurants. – Was kann man in einem Imbiss bestellen? / Was ist die Spezialität dieses Restaurants? – Sie empfehlen Sauerbraten und Spätzle. • zapytać o wolne miejsce i czy jedzenie smakuje – Entschuldigung. Ist hier noch frei? – Schmeckt's? • identyfikować przynależność przedmiotów i osób – Wessen ... ist das? / Der Kellner hat den Pass des Gastes gefunden. / Peter isst Angelikas Kuchen gern. • opowiedzieć o pikniku – Sie haben Lust ein Picknick zu machen. / ... bringt Äpfel / Birnen / Wurst / Brot mit. / Wir machen belegte Brote. / Sie breiten eine Decke aus. / Kurz bevor es dunkel wird, fahren alle nach Hause. 	<ul style="list-style-type: none"> • przypadek Genitiv • przymyki z przypadkiem Genitiv • zaimki wskazujące <i>dieser, diese, dieses</i> • zaimki <i>jeder, welcher, alle</i>

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • artykuły spożywcze • lista zakupów • owoce i warzywa • w sklepie spożywczym • w domu towarowym • jednostki metryczne 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie • pisanie • mówienie • mówienie, słuchanie • mówienie • pisanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • zrobić listę zakupów – Was muss er alles kaufen? / Auf der Einkaufsliste stehen ... / Er braucht ... • poprosić w sklepie o produkty spożywcze / zapytać o cenę / porównać ceny – Geben Sie mir / uns bitte ein halbes Pfund Weintrauben / 100 Gramm Karotten. / Ich möchte vier Semmeln / ein Roggenbrot. / Ich brauche noch ein Kilo von den frischen Bohnen. / Soll ich mich selbst bedienen? – Sind die ... preiswert? / Warum sind sie so teuer? / Die sind etwas preiswerter. • zapytać w roli sprzedawcy, co sobie życzy klient / powiedzieć, ile kosztują produkty – Was darf's sein? Sonst noch etwas? / Ist das alles? – Soll ich ... schneiden? / Ich muss ... erst wiegen. – Ich kann dir / Ihnen bei der Auswahl helfen. / Wir haben heute ein Sonderangebot. • zapytać o różne działy i towary w domu towarowym / poinformować, gdzie są różne działy – Wo ist die Sportabteilung? / Wo kauft man Obst und Gemüse / Schreibwaren / Spielwaren? – Können Sie mir sagen wo ... ist? – Du fährst mit der Rolltreppe / dem Fahrstuhl. / Im Erdgeschoss / im ersten / zweiten Stock. – Was ist das Angebot der Woche? / Was für Sonderangebote haben Sie heute? • wyrazić pewność – Bestimmt! / Sicher! / Die werde ich bestimmt nicht verpassen! 	<ul style="list-style-type: none"> • zaimki wskazujące cd. • zaimki pytające / zdania pytające

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • typowe czynności domowe • typowy dzień • przeciwieństwa 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, pisanie • słuchanie, mówienie, czytanie • pisanie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić / nazwać typowe czynności domowe <ul style="list-style-type: none"> – Er steht auf. / ... macht sein Bett. / Am Morgen zieht sie sich an. / Am Abend mache ich • opowiedzieć, co się robi na co dzień, a co od święta <ul style="list-style-type: none"> – Die Woche ist vorüber. / Endlich ist das Wochenende da. – Am späten Nachmittag müssen sie die Wäsche waschen und aufhängen. / Das schmutzige Geschirr stecke ich in die Geschirrspülmaschine. – Er liest eine Cartoonzeitschrift. / Sein Hobby ist Modellbau. / Sie spielen ein Brettspiel / mit einer Modellbahn. / Beide haben sich bis zehn Uhr ein Fernsehprogramm angesehen. • wyrazić opinię o modzie / zapytać kogoś o nią <ul style="list-style-type: none"> – Was findest du heutzutage modisch? / Ist dein T-Shirt zu groß? / Kaputzenpullis sind / Markenkleidung ist „in“. / Es steht dir gut. / Das rote Kleid gefällt mir nicht. • nazwać przeciwieństwa <ul style="list-style-type: none"> – Er kennt den Großen und den Kleinen. 	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana przymiotnika po rodzajniku określonym • przymiotnik w roli rzeczownika

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • święta, tradycje, zwyczaje • życzenia z różnych okazji • w wesołym miasteczku • wycieczka szkolna • karnawał 	<ul style="list-style-type: none"> • czytanie, słuchanie • mówienie, pisanie • czytanie • czytanie, pisanie • czytanie 	<ul style="list-style-type: none"> • zapytać o datę / podać datę / termin – an welchem Tag? / Wann ist Tag der Deutschen Einheit? / Ostern / Pfingsten / der nächste Feiertag? – Am ... Oktober / Zwischen dem ... März und ... April / ... Tage nach Ostern • złożyć życzenia z różnych okazji – Herzlichen Glückwunsch zum ... ! / Frohe Ostern! / Alles Gute! / Guten Rutsch! • zdać relację z wycieczki szkolnej i z wizyty w wesołym miasteczku – Sie haben vor, nach ... zu fahren und dort zu übernachten. / Früh am Sonntagmorgen ... / Zuerst besichtigen sie ... / Sie machen eine kurze Rheinfahrt. / ... hat schon Zimmer reserviert. / Endlich sind sie ... – ... fahren mit der Wildwasserbahn / Achterbahn. / Sie jubeln und schreien. / ... versuchen ihr Glück an einer Schießbude. • opowiedzieć o wybranych świętach, tradycjach, zwyczajach – Das Oktoberfest findet ... statt. / ... kommen hundertausende Menschen hierher. / ... gehen gern in ein Bierzelt. – Der Kölner Karneval hat seinen Höhepunkt ... / Der Umzug beginnt ... / Es ist ein großes Erlebnis. • powiedzieć, w jakim jest nastroju – Ich bin guter / schlechter Laune. • zaproponować pożyczanie czegoś – Ich kann dir etwas Geld leihen. 	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana przymiotnika po rodzajniku nieokreślonym • odmiana przymiotnika bez rodzajnika

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • na poczcie • media • język komputerowy • relacje przestrzenne 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, słuchanie • czytanie, pisanie • czytanie, mówienie • pisanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • zaadresować kopertę / zapytać, jak się ją adresuje <ul style="list-style-type: none"> – Was steht auf einem Briefumschlag? – Rechts oben ist eine Briefmarke / Adresse: Name des Empfängers ... / Postleitzahl / links oben: Absender. • nadać paczkę, wysłać list, faks <ul style="list-style-type: none"> – Ich möchte einen Eilbrief / ein Einschreiben / ein Paket ... aufgeben. / ... Briefmarken / Postkarten ... kaufen. / ... ein Telefax schicken. – Er muss eine Paketkarte ausfüllen. / ... den Brief in den Briefkasten einwerfen. • poinformować o środkach przekazu, z których korzysta i urządzeniach z nimi związanych / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Ich habe viele Disketten / ein Handy ... / Ich habe noch nicht gefaxt. / ... viel im Internet gesurft. – Wie oft schreibst du Briefe? / ... bekommst du elektronische Post? / ... eine E-mail? – Jeder Computer hat einen Datenspeicher. / Das wichtigste Eingabegerät ist die Tastatur. / Über ein Modem kann man ins Internet. • wyrazić relacje przestrzenne i zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Das Kaufhaus ist hinter dem Bahnhof / dahinter. / Der Briefträger steht vor der Tür. – Hast du das Buch auf die Zeitung gelegt? 	<ul style="list-style-type: none"> • przyimki z przypadkami Dativ lub Akkusativ • przysłówki zaimkowe (da-, wo-) • rekcja wybranych czasowników

Treści tematyczne	Sprawności wiodące	Funkcje językowe (intencje komunikacyjne i reakcje) z przykładami realizacji Uczeń potrafi po niemiecku:	Zagadnienia gramatyczne
<ul style="list-style-type: none"> • zdrowie, dolegliwości, u lekarza • w aptece • wymarzony zawód • plany na przyszłość 	<ul style="list-style-type: none"> • mówienie, słuchanie, czytanie • mówienie, pisanie • mówienie • pisanie, mówienie 	<ul style="list-style-type: none"> • poinformować o dolegliwościach / zapytać o nie <ul style="list-style-type: none"> – Wie fühlst du dich? / Wie ist dein Blutdruck? / Was fehlt dir denn? / Bist du krank? / Was tut dir weh? – Mir geht's schlecht / gut. / Ich habe Bauchschmerzen / Zahnschmerzen / Husten ... / Ich habe mich erkältet. / Mir ist schwindlich / übel ... / Ich fühle mich nicht wohl. / Mein Kopf tut weh. / Ich kann nicht schlucken. / Meine Mandeln sind etwas rot. • życzyć powrotu do zdrowia <ul style="list-style-type: none"> – Gute Besserung! • kupić lekarstwa w aptece na receptę i bez <ul style="list-style-type: none"> – Was darf's sein? – Doktor ... hat dieses Rezept geschrieben. / Haben Sie etwas gegen Kopfschmerzen? / Geben Sie mir die große Packung. • poradzić coś <ul style="list-style-type: none"> – Der Hustensaft / die Salbe ... wird dir bestimmt gut tun. / Bleib im Bett und ruh dich aus. • opowiedzieć o wymarzonym zawodzie i planach na przyszłość <ul style="list-style-type: none"> – Ich will Computerspezialist / Schauspielerin ... werden. / Ich möchte als ... arbeiten. / Meine Leidenschaft / mein Traumberuf / Mein Berufswunsch ist ... • zredagować krótkie ogłoszenie <ul style="list-style-type: none"> – 2 Jugendliche (16 J.) suchen Arbeit / Ferienjob. Telefon (0821 / 83834 abends) 	<ul style="list-style-type: none"> • czas zaprzeszy Plu-squamperfekt • przysłówki lokalne da / dahin i dort / dorthin

5. Przykładowe procedury osiągnięcia celów edukacyjnych

Ważnym składnikiem procesu dydaktycznego jest z jednej strony uczenie się, a z drugiej – nauczanie. Dlatego w osiągnięciu celów edukacyjnych mogą pomóc strategie uczenia się i techniki nauczania.

5.1 Strategie uczenia się

Jednym z najważniejszych celów kształcenia językowego jest przygotowanie uczniów do samodzielnego, autonomicznego uczenia się. Znajomość i wypróbowanie różnych strategii rozwiązywania zadań i problemów, zdolność do stawiania sobie celów i szukania dróg ich osiągnięcia są umiejętnościami, które umożliwią uczniom uniezależnienie się od pomocy nauczyciela, lepsze wykorzystanie własnych predyspozycji i stopniowe przejście odpowiedzialności za proces uczenia się.

Strategie uczenia się są procedurami stosowanymi przez ucznia w sposób zamierzony i planowy w celu przygotowania procesu uczenia się języka, kierowania przebiegiem tego procesu i jego kontroli (według G. Ellis, B. Sinclair, „Learning to learn English. Teacher’s book“, Cambridge, 1989, str. 151 i kolejne).

Strategie metakognitywne odnoszą się do planowania, czuwania nad procesem i do ewaluacji własnego uczenia się i użycia języka. Przykładami mogą tu być:

- refleksja nad procesem uczenia się (np. ocena stosowanych rutynowo i nowych strategii, ogólna samoocena),
- planowanie (np. analiza potrzeb, stawianie sobie celów krótkoterminowych – co mam powtórzyć, jak przygotować się do konkretnego ćwiczenia językowego, pracy kontrolnej itp.),
- realizacja (np. eksperymentowanie o różnej skali ryzyka, wypróbowanie różnych strategii, korzystanie z różnych źródeł – słowniki, encyklopedie, Internet, inne materiały pomocnicze, samoocena specyficzna w odniesieniu do danej fazy procesu),
- refleksja w odniesieniu do języka (np. porównanie nowo zdobytej wiedzy z już posiadaną, porównanie elementów języka ojczystego z elementami języka obcego).

Strategie kognitywne dotyczą bezpośrednio przetwarzania i produkcji wypowiedzi / tekstów w języku obcym, jak np.:

- techniki uczenia się (np. zapisywanie, zapamiętywanie, powtarzanie, ćwiczenie słuchania, czytania na głos, nagrywanie samego siebie, odgrywanie ról, tłumaczenie),
- korzystanie ze środków pomocniczych (np. korzystanie z zestawień, wykorzystanie tabel, środków wizualnych, zbieranie przykładów),
- recepcja (np. przewidywanie na podstawie kontekstu, wyciąganie wniosków, czytanie i słuchanie całościowe, selektywne, szczegółowe),
- produkcja (np. streszczanie tekstów, ich rekonstrukcja, przygotowanie własnych tekstów, planu tekstu, cichy monolog).

Strategie społeczne odnoszą się do współpracy z innymi (np. uczniami) i celowego korzystania z pomocy (np. nauczyciela), jak chociażby:

- praca w grupie (np. spotkanie się z innymi uczniami w celu wspólnej nauki i ćwiczeń),
- negocjowanie (np. dyskutowanie z innymi i osiągnięcie kompromisu),
- rozważanie (np. wspólna refleksja nad poglądami i doświadczeniami w zakresie uczenia się języka obcego),
- udział w zespołowym odgrywaniu ról.

Szczególną grupę stanowią **strategie kompensacyjne** lub **komunikacyjne** obejmujące sposoby osiągnięcia celu komunikacyjnego, pomimo pewnych braków w znajomości języka obcego; odnoszą się one do sprawności mówienia, jak np.:

- parafrazowanie (opis brakującego wyrazu, zwrotu przy użyciu znanych wyrażień),
- prośba o powtórzenie (wolniej, wyraźniej),
- demonstrowanie (wskazanie przedmiotu, którego nazwy nie znamy),
- zastosowanie gestykulacji, mimiki,

- substytucja (zastąpienie innym wyrazem lub zwrotem),
- prośba o pomoc w wysłowieniu się.

Oprócz tego przewyżnianiu problemów w komunikacji mogą służyć następujące techniki:

- przewidywanie intencji partnera i umiejętność oceny jego reakcji na własne wypowiedzi,
- wnioskowanie o intencji z ogólnego kontekstu,
- wykorzystanie gestów, mimiki do zrozumienia wypowiedzi,
- wnioskowanie o znaczeniu słowa, wyrażenia, zdania na podstawie kontekstu językowego.

Nie ma i nie może być pełnej listy strategii uczenia się, ponieważ każdy uczy się inaczej i z czasem opracowuje własny zestaw odpowiadających mu najbardziej strategii. Wymaga to czasu, systematyczności, chęci podjęcia ryzyka. Jest to proces rozłożony na lata. Rolą nauczyciela jest stworzenie miejsca na refleksję, analizę technik stosowanych przez uczniów, uświadomienie ich im, proponowanie strategii alternatywnych, pomoc w doborze strategii najskuteczniejszych i zachęcanie do ich stosowania.

Trzeba mieć świadomość, że same strategie uczenia się nie zastąpią nauczania języka, mogą jednak w znacznym stopniu pomóc uczniom w zdobyciu większej samodzielności w uczeniu się.

5.2 Techniki nauczania

Techniki nauczania są ściśle związane z treściami i celami procesu dydaktycznego. Odnoszą się one do poszczególnych sprawności językowych oraz podsystemów języka. Poniżej przytoczono techniki, za pomocą których można rozwijać i pogłębiać znajomość języka niemieckiego u uczniów.

5.2.1 Sprawności receptywne

Czytanie ze zrozumieniem jest bardzo ważną sprawnością, szczególnie ze względu na to, że stwarza możliwość jak dotąd największego, najbardziej dostępnego kontaktu z językiem. Przed przystąpieniem do pracy z tekstem czytany należy skierować uwagę uczniów na tematykę tekstu (np. rozmowa z uczniami, omówienie ilustracji związanej z tekstem), przypomnieć znane zjawiska językowe, które pojawią się w tekście oraz wprowadzić nowy materiał językowy niezbędny do rozwiązania przewidzianych zadań, jakimi mogą być:

- czytanie tekstu dla ogólnej orientacji,
- odszukanie w tekście określonych informacji,
- czytanie ze zrozumieniem wszystkich szczegółów,
- odszukiwanie wypowiedzi i słów kluczowych dla treści tekstu,
- porządkowanie tekstu w logiczną, spójną całość,
- wymyślanie tytułów do części tekstu,
- odpowiedzi na pytania do tekstu,
- dobieranie obrazków ilustrujących treść tekstu,
- zaznaczanie prawidłowych odpowiedzi w zadaniach wielokrotnego wyboru,
- uzupełnianie zdań zgodnie z treścią tekstu,
- rozróżnianie prawdziwych i fałszywych wypowiedzi dotyczących tekstu w zadaniach typu prawda – fałsz,
- przyporządkowanie cech / czynności osobom występującym w tekście,
- korygowanie fałszywych wypowiedzi dotyczących tekstu,
- porządkowanie wypowiedzi dotyczących tekstu w odpowiadającej chronologii tekstu kolejności.

Przy pracy z tekstem czytany uczniowie mają ten komfort, że tekst jest cały czas dla nich dostępny. Przy każdym zadaniu mogą do niego sięgnąć i odszukać potrzebne informacje. Warto im jednak zwrócić uwagę na to, aby zapoznali się z danym zadaniem przed przystąpieniem do czytania; znacznie przyspieszy to pracę i skieruje uwagę uczniów na właściwą drogę.

Trzeba też przyzwyczajać uczniów, że korzystanie ze słowniczka przy pracy z tekstem powinno być ostatecznością, pokazywać im, że są w stanie odnaleźć w tekście informacje i dane potrzebne do rozwiązania konkretnych zadań bez tłumaczenia kolejnych zdań słowo po słowie.

Rozwijanie sprawności **rozumienia ze słuchu** pomaga uczniom rozumieć język niemiecki w audycjach telewizyjnych, radiowych, z nagrań i w rozmowach z obcokrajowcami, a także lepiej poznać i zapamiętać elementy języka, którego się uczą. Przed wysłuchaniem tekstu należy przybliżyć uczniom jego tematykę poprzez rozmowę na temat z nim związany, obrazek dotyczący treści tekstu, przewidywanie, o czym może być mowa w tekście, wprowadzenie nowego materiału językowego występującego w tekście. Następnie celowe jest zastosowanie technik kierujących uwagę uczniów na słuchany tekst i podtrzymujących koncentrację na nim. Do technik tych można zaliczyć między innymi:

- podkreślenie usłyszonej odpowiedzi,
- dobór odpowiedniego obrazka lub szeregowanie obrazków zgodnie z treścią słuchanego tekstu,
- szeregowanie fragmentów tekstu we właściwej kolejności,
- zaznaczenie właściwej wypowiedzi z podanej listy,
- uzupełnianie tekstu z lukami,
- notowanie.

Uczniowie są zdani na wykonywanie tych zadań w trakcie słuchania, dlatego szczególnie ważne jest, aby zapoznali się z zadaniem przed przystąpieniem do słuchania.

Ostatnia faza pracy to ćwiczenia przeprowadzane po wysłuchaniu tekstu, do których należą między innymi:

- zaznaczanie prawidłowych odpowiedzi w zadaniach wielokrotnego wyboru,
- rozróżnianie prawdziwych i fałszywych wypowiedzi dotyczących tekstu,
- odpowiedzi na proste pytania do tekstu.

5.2.2 Sprawności produktywne

Pisanie w pierwszym etapie nauki ma raczej charakter odtwórczy, nastawiony na opanowanie zasad ortografii. Służy ono tutaj zasadniczo wspieraniu innych umiejętności – zapisywaniu nowego słownictwa, opanowaniu prostych konstrukcji gramatycznych.

W ramach kursu kontynuacyjnego główny nacisk przy doborze ćwiczeń należy położyć na przygotowanie uczniów do pisania tekstów użytkowych, jak:

- życzenia na różne okazje,
- zaproszenie,
- pocztówka z pozdrowieniami,
- krótki list prywatny,
- lista zakupów,
- ogłoszenie.

Do rozwijania u uczniów sprawności pisania można zastosować następujące techniki:

- pisanie dyktand,
- korygowanie błędnie zapisanych wyrazów,
- tworzenie spójnego tekstu z podanych wyrazów / zdań,
- pisanie tekstu z elementami wymiennymi na podstawie tekstu wzorcowego,
- pisanie tekstu paralelnego na podstawie tekstu wzorcowego,
- opisywanie obrazków, historyjek obrazkowych,
- dopisywanie zakończenia tekstu do podanego początku lub początku do znanego zakończenia,
- pisanie tekstów na podstawie podanego schematu.

Mówienie jest sprawnością w obecnej chwili chyba najbardziej potrzebną, ale zarazem poprzez swoją kompleksowość bodaj najtrudniejszą do opanowania. Przy mówieniu nie chodzi głównie o poprawność gramatyczno-leksykalną, lecz o to, by uczeń umiał zastosować język w konkretnym kontekście społecznym. Musi on wiedzieć, z kim lub do kogo i o czym ma mówić, w jakiej roli i sytuacji się znajduje. Uczeń powinien się nauczyć wyrażać

intencje komunikacyjne, a także jak wypowiadać się na różne tematy oraz jak budować rozmowę: jak ją rozpocząć, podtrzymywać i zakończyć adekwatnie do konkretnej sytuacji mniej czy bardziej realnej lub fikcyjnej.

Niezmiernie ważne dla rozwijania sprawności mówienia jest stworzenie odpowiedniego kontekstu i klimatu uczenia się, tak aby uczniowie chcieli i nie bali się odezwać. Dotyczy to przyjaznej atmosfery w trakcie zajęć, tolerancji wobec błędów i odpowiedniej korekty tych błędów (nie w trakcie wypowiedzi), precyzyjnego przygotowania materiału językowego i zrozumiałego dla uczniów, jasnego formułowania zadań.

Powinno się zaczynać od wzoru, prostych ćwiczeń sterowanych i przechodzić stopniowo do formułowania swobodnych wypowiedzi. Techniki, które pomogą u uczniów rozwinąć sprawność mówienia, można podzielić na trzy kategorie (podział na trzy główne rodzaje ćwiczeń został zaczerpnięty z pozycji: J. Sheils, „Kommunikation im Fremdsprachenunterricht“, Council of Europe Press, 1994).

Przy ćwiczeniach dialogowych szczególnie ważne jest właściwe określenie kontekstu społecznego, ukierunkowanie uczniów na osiągnięcie celu komunikacji i na stosowanie strategii, jakich można użyć do osiągnięcia tego celu. Należy też zwrócić uwagę na to, jak dialogi są zbudowane, jak należy je rozpoczynać, podtrzymywać i kończyć.

W przypadku odgrywania ról uczniowie wczuwają się w mniej lub bardziej realną czy też fikcyjną sytuację i przyjmują zadaną rolę, którą należy dokładnie nakreślić i zdefiniować.

W ćwiczeniach rozwijających zdolność wyrażania własnego zdania uczeń jest traktowany jako niezależna osoba z własnymi pomysłami, poglądami i potrzebami. Nie musi nikogo udawać ani grać; chodzi właśnie o to, by nauczył się wyrażać własne zdanie, myśli i uczucia.

Oto niektóre techniki, które mogą okazać się pomocne:

- ćwiczenia dialogowe:
 - wprowadzenie elementów wymiennych do dialogu wzorcowego,
 - kontynuowanie rozpoczętego dialogu,
 - prowadzenie dialogu zgodnie z sytuacją przedstawioną na ilustracji,
 - rekonstrukcja dialogu z rozsypanych wypowiedzi,
 - uzupełnianie brakującej roli w dialogu,
 - dialog według podanych haseł,
 - swobodny dialog odpowiednio do nakreślonego kontekstu,
- odgrywanie ról:
 - wymiana informacji na zadany temat (np. na podstawie podanego repertuaru kinowego uczniowie, grając rolę Karin i Martina, w rozmowie wybierają film i umawiają się do kina),
 - odgrywanie ról według podanego scenariusza, intencji komunikacyjnych po wcześniejszym przygotowaniu,
 - spontaniczne odgrywanie ról,
 - odgrywanie ról z wykorzystaniem różnych przedmiotów, dźwięków, obrazków, tekstów,
- wyrażanie własnego zdania:
 - lepsze poznawanie siebie nawzajem (np. przez krótkie wywiady uczniów między sobą),
 - mówienie o czymś (np. odgadywanie treści obrazka, pytania do obrazka i odpowiedzi na nie, pytania i odpowiedzi na różne związane z realnym otoczeniem uczniów tematy, opis sytuacji, ustne streszczenie tekstu),
 - opowiadanie (np. rekonstrukcja opowiadania, opowiadanie sterowane obrazkami, opowiadanie według podanych haseł, opowiadanie przy wykorzystaniu przedmiotów, dźwięków itp.)

5.2.3 Podsystemy języka

Filarami każdego języka są jego trzy podsystemy: wymowa, gramatyka i słownictwo. Zwykle na zajęciach poświęca się sporo czasu tym dwóm ostatnim, traktując fonologię po macoszemu, chociaż w chwili obecnej bezpośrednie kontakty i mówienie, w którym wymowa ma bardzo istotną rolę, stają się coraz częstsze. Dlatego techniki służące rozwijaniu wymowy przytoczono jako pierwsze.

5.2.3.1 Wymowa

Wymowa nierozłącznie jest powiązana ze sprawnością mówienia. Ćwiczenia wymowy mają pomóc w zapewnieniu skutecznej komunikacji, dlatego muszą być one integralną częścią nauki języka również na tym etapie. Oprócz ćwiczenia poszczególnych dźwięków, słów, fraz, zdań trzeba ułatwić uczniom formułowanie dłuższych wypowiedzi, zapewniając im właściwą formę fonologiczną.

Techniki nauczania wymowy można podzielić na ćwiczenia we właściwym rozpoznawaniu zjawisk fonologicznych języka niemieckiego, czyli ćwiczenia w słuchaniu fonologicznym i ćwiczenia właściwej wymowy (według H. Dieling, U. Hirschfeld, „Phonetik lehren und lernen“):

- ćwiczenia w słuchaniu fonologicznym:
 - przygotowawcze ćwiczenia w słuchaniu (np. Hört zu und achtet auf die Intonation!)
 - ćwiczenia dyskryminacyjne (rozdzielanie zjawisk fonologicznych), np.
Wo hörst du das erste Wort wieder?
 1. Möhler – Mühler, Möller, Möhler
 2. liegen – lügen, liegen, legen
 - ćwiczenia identyfikujące (rozpoznawanie zjawisk fonologicznych), np.
 - a) Wo hörst du ein langes „ö“?
 1. Wörter, kennen, hören, Wetter
 2. können, kennen, kehren, schön
- Słyszając właściwe słowo, uczniowie np. klaszczą w dłonie, robią krok do przodu itp.
- b) Welche Stadt passt zu welchem Rhythmus?

	1. ●●	2. ●●	3. ●●●	4. ●●●
Klagenfurt				
Berlin				
Zürich				
Magdeburg				
Hannover				
Erfurt				

Mała kropka oznacza sylabę nieakcentowaną, duża – sylabę akcentowaną. Uczniowie odpowiednio zaznaczają w tabeli usłyszane nazwy miast.

- ćwiczenia w słuchaniu użytkowym (np. dyktando ze słuchu)
- ćwiczenia właściwej wymowy:
 - powtarzanie według wzoru (jako wzór służy nagranie lub nauczyciel, uczniowie powtarzają chórem, w grupach, indywidualnie),
 - czytanie równoczesne ze wzorem (najlepiej półgłosem, aby wzór był stosunkowo dobrze słyszalny – łatwiej wtedy wychwycić własne błędy),
 - produktywne ćwiczenia wymowy (np. w połączeniu z gramatyką, słownictwem, uzupełnianie, zmienianie)
 - np. [z] — [s]
 - lesen – er ...
 - reisen – er ...
 - ...
 - ćwiczenie wymowy w celu użytkowym (np. czytanie tekstów na głos, śpiewanie piosenek, swobodne mówienie, próbki sceniczne).

Największą wagę należy przykładac do ćwiczenia zjawisk różniących język niemiecki od języka polskiego, np. samogłoski długie i krótkie, napięte i nienapięte, różne rodzaje „e”, „ö”, i „ü” w formie napiętej i nienapiętej, akcent wyrazowy i zdaniowy, rytm, intonacja.

Różnice te należy uczniom uświadomić i celowo, konsekwentnie ćwiczyć zjawiska wstępujące w języku niemieckim. Bardzo łatwo jest tutaj włączyć elementy zabawy, ruchu, „mówienia” całym ciałem: np.: podkreślanie długich samogłosek akcentowanych długim krokiem, krótkich krótkim, podnoszenie się i przykuwanie zgodnie z intonacją zdań, zaznaczanie akcentów klaskaniem, tupaniem, mówienie szeptem i przesadnie wyraźnie, opuszczanie znaków interpunkcyjnych w zdaniach / tekstach i ich ponowne uzupełnianie, a następnie głośne czytanie z odpowiednią intonacją, jak chociażby w poniższym przykładzie.

CHRISTIAN MAG CHRISTA NICHT

CHRISTIAN MAG CHRISTA NICHT

...

Istnieje wiele sposobów intonowania tego zdania (a może zdań). Uczniowie proponują swoje interpretacje, np. :

CHRISTIAN, MAG CHRISTA NICHT?

CHRISTIAN MAG, CHRISTA NICHT.

CHRISTIAN MAG CHRISTA. NICHT?

...

Propozycje z naniesionymi znakami interpunkcyjnymi zapisujemy na tablicy i numerujemy. Następnie nauczyciel, a później także uczniowie „mruczą” melodię wybranej przez siebie wersji, a pozostali zgadują, o którą wersję chodziło.

Naprawdę warto wykorzystać ten etap rozwoju młodzieży na opanowanie poprawnej wymowy, bo później znacznie trudniej będzie wykorzenić ewentualne błędne nawyki przez ćwiczenia korekcyjne.

5.2.3.2 Gramatyka

Nauczanie gramatyki nie może się odbywać w oderwaniu od funkcji danych struktur. Uczniowie muszą mieć świadomość, że poprawne stosowanie reguł gramatyki znacznie ułatwia komunikację. Zastosowanie odpowiedniej wizualizacji, znaków graficznych ilustrujących i uwidaczniających konkretne zjawiska pomoże uczniom zrozumieć i zapamiętać materiał gramatyczny.

W nauczaniu gramatyki dają się wyróżnić trzy etapy, w których można zastosować podane poniżej techniki:

- prezentacja nowego zagadnienia gramatycznego:
 - metoda dedukcyjna (od gotowej, podanej reguły do przykładów),
 - metoda indukcyjna (odkrywanie reguł przez uczniów na podstawie zebranych przykładów),
- utrwalanie nowego zagadnienia:
 - imitowanie,
 - wymiana wybranych elementów w strukturze na inne,
 - rekonstrukcja zdań z podanych elementów,
 - rozbudowywanie zdań,
 - przekształcenie zdań zgodnie z instrukcją lub wzorem,
 - uzupełnianie elementów gramatycznych (końcówki, części zdań, elementy tabeli),
 - ćwiczenia automatyzujące typu Satzschalttafel,
 - budowanie własnych zdań na podstawie reguły,

- zastosowanie nowych struktur w celach praktycznych:
 - użycie nowych struktur np. w pisaniu i mówieniu,
 - gry i zabawy językowe.

5.2.3.3 Słownictwo

Bez słownictwa nie ma komunikacji językowej. Właśnie braki w tym zakresie są główną przyczyną obaw i zahamowań przed podejmowaniem prób nawiązania kontaktu w języku obcym. Warto więc kłaść nacisk na nauczanie słownictwa, wzbogacanie zasobu leksykalnego uczniów. Jeśli jest on niewystarczający, nie może być mowy o prawidłowym rozwoju sprawności językowych. Równocześnie należy sobie zdawać sprawę, że jest to zajęcie żmudne, czasochłonne i wymagające olbrzymiej systematyczności.

Do wprowadzenia, memoryzacji i utrwalania słownictwa można wykorzystać następujące techniki:

- prezentacja słownictwa i przekazanie / zrozumienie jego znaczenia:
 - wizualizacja (wskazanie przedmiotów, obrazki, gesty, mimika, pantomima itp.),
 - podawanie synonimów lub antonimów,
 - opisywanie, objaśnianie, definiowanie,
 - podanie kontekstu, z którego można się domyślić znaczenia,
 - podanie polskiego odpowiednika,
- memoryzacja i trening:
 - skojarzenia z barwą, kształtem, smakiem, innymi znanymi słowami,
 - dopasowanie słów do ilustracji,
 - zapamiętywanie fraz / zdań z nowym wyrazem,
 - gry pamięciowe (np. domino, memory),
- utrwalanie:
 - układanie zdań z nowym słownictwem,
 - grupowanie wyrazów,
 - wskazywanie wyrazów nie pasujących do reszty,
 - gry i zabawy w odgadywanie wyrazów (węże literowe, sałatka literowa, podpisywanie i nazywanie obrazków, przedmiotów, krzyżówki, rebusy, odgadywanie pantomimicznie przedstawionych słów),
 - uzupełnianie tabeli, zdań, tekstów odpowiednio dobranymi wyrazami,
 - szukanie synonimów lub antonimów,
 - formułowanie definicji,
 - dobieranie wyrazów z dwóch list parami zgodnie z ich kolokacją (was passt zusammen?),
 - zbieranie słownictwa na dany temat.

Bez ciągłego powtarzania, używania nowego słownictwa ulega ono szybkiemu zapominaniu, staje się słownictwem w najlepszym wypadku biernym. Warto więc zadbać o regularne powtarzanie materiału leksykalnego, który już został opanowany i zachęcać uczniów do samodzielnego stosowania takich strategii jak kartoteka leksykalna lub indywidualny zeszyt słówek.

6. Zakładane osiągnięcia uczniów

Po trzech latach nauki w gimnazjum uczniowie osiągają biegłość w zakresie rutynowego użycia języka niemieckiego, radzą sobie komunikacyjnie w prostych sprawach życia codziennego.

Poznane struktury gramatyczne stosują w dużej mierze w sposób zautomatyzowany: odmieniają czasowniki w czasie teraźniejszym, przyszłym i czasach przeszłych, rozróżniają tryb oznajmujący i rozkazujący, odmieniają rzeczowniki, zaimki osobowe, dzierżawcze i przymiotniki przez przypadki, tworzą formy stopnia wyższego i najwyższego przymiotników i przysłówków. Budują także zdania proste i niektóre złożone.

Wymowa uczniów jest na tyle poprawna, że nie przeszkadza w komunikacji. Uczniowie rozumieją pytania i stwierdzenia dotyczące znanych im sytuacji codziennych, wychwytyują główną myśl i informacje szczegółowe w prostych komunikatach / wypowiedziach słyszanych zawierających znane słownictwo i struktury. Reagują również poprawnie na polecenia nauczyciela i wypowiedzi kolegów, rozumieją ogólny sens usłyszaných wypowiedzi, które zawierają elementy niezrozumiałe, jeśli ich znaczenia mogą się domyślić z kontekstu.

Ponadto uczniowie rozumieją podstawowe napisy, szyldy, powszechnie spotykane proste teksty autentyczne (jadłospis, rozkład jazdy...).

Rozumieją też globalnie i szczegółowo dłuższe teksty na poziomie trudności dostosowanej do swojej wiedzy językowej, potrafią wyszukać potrzebną informację, szczegół w tekście częściowo niezrozumiałym oraz zrozumieć ogólnie jego sens.

Uczniowie nawiązują prawidłowo kontakt z partnerami mówiącymi po niemiecku, potrafią go podtrzymać i zakończyć. Osiągają również zamierzony efekt komunikacyjny w prostych sprawach codziennych. Potrafią oni również formułować pytania i odpowiedzi, jak też uzyskać lub udzielić informacji w podstawowych znanych sytuacjach. Są w stanie skonstruować proste, kilkudzaniowe opisy obrazków, sytuacji, osób i wypowiedzi, opinie na znane tematy.

Opanowana sprawność pisania pozwala im na tym etapie prawidłowo wypełniać proste ankiety, formularze, redagować proste życzenia, zaproszenia, pozdrowienia, listy nieformalne. Uczniowie sporządzają też proste notatki na podstawie tekstów czytanych lub słyszanych, formułują krótkie kilkudzaniowe wypracowania / wypowiedzi pisemne / opisy na podany, znany im temat, stosując prawidłowo podstawowe zasady ortografii.

Po trzeciej klasie gimnazjum uczniowie znają podstawowe informacje o krajach niemieckiego obszaru językowego oraz dysponują wiedzą o wybranych zjawiskach związanych z kulturą, obyczajowością i dniem codziennym tych krajów.

Uczniowie znają i stosują pewien zasób strategii uczenia się języka obcego, potrafią też pracować w różnych konfiguracjach społecznych.

7. Kontrola i ocena osiągnięć uczniów

Zdobyta przez uczniów wiedza i opanowane umiejętności muszą być systematycznie kontrolowane i oceniane. Pomoże to im skutecznie kierować procesem własnego uczenia się.

Kontrola i ewaluacja osiągnięć uczniów powinny stanowić spójny, przejrzysty system i składać się z następujących części składowych:

- samokontrola i samoocena ucznia, która jest elementem przygotowania ucznia do autonomicznego uczenia się i jednym z przykładów strategii uczenia się,
- kontrola i ocena bieżąca w trakcie każdej lekcji jest podstawą systematycznej pracy uczniów oraz daje informację nauczycielowi, czy przerabiany materiał został opanowany przez uczniów,
- kontrola i ocena etapowa sprawdzająca w sposób bardziej całościowy stopień opanowania materiału przez uczniów, przeprowadzana 1-2 razy w ciągu semestru.

Nauczyciel powinien kłaść nacisk na kontrolę kompetencji komunikacyjnej, umiejętności posługiwania się językiem, a nie sprawdzać wyłącznie stopień opanowania struktur gramatycznych i leksykalnych, chociaż trzeba sobie zdawać sprawę, że najłatwiej jest skontrolować i ocenić właśnie wiedzę językową. Powinno się przy kontroli uwzględnić wszystkie sprawności językowe oraz podsystemy języka.

Nauczyciel musi sobie także zdawać sprawę, że to, jakie stopnie otrzymują uczniowie, zależy wprawdzie od nich samych, ale także w dużej mierze od decyzji nauczyciela. Powinien on zadbać o to, by uczniowie mieli porównywalne warunki prezentacji swoich umiejętności, powinien też on na tym etapie umieć zastosować

właściwą dozę tolerancji, szczególnie w odniesieniu do wypowiedzi ustnych, tak aby sukcesy, osiągnięcia uczniów nie zostały przysłonięte ich błędami. W przeciwnym razie nieświadomie rozwiniemy u uczniów strategię obierania drogi unikania błędów, a więc i unikania samej komunikacji, zamiast świadomego dążenia do sukcesu. Bezbłądność w odniesieniu do komunikacji językowej nie jest przecież żadną absolutną zaletą, o wiele ważniejsze jest osiągnięcie celu komunikacyjnego. Dlatego przy powiadamianiu ucznia o konkretnej ocenie i przy komentarzu do niej powinniśmy zawsze kierować się zasadą podkreślania zalet i wskazywania uczniom sposobów dalszego rozwoju. Tylko wtedy ocena ma szansę spełnić funkcję motywującą.

7.1 Samokontrola i samoocena

Uczeń powinien stopniowo przejmować odpowiedzialność za własne osiągnięcia i postępy. Warto w tym celu przygotować karty samooceny ucznia i zachęcać uczniów do stosowania ich po każdej przerobionej partii materiału, np. po każdym rozdziale. Refleksja nad tym, co zostało już przyswojone, a co wymaga jeszcze dopracowania, może być bardzo motywująca do dalszych działań i do stawiania kolejnych konkretnych celów.

Karty samooceny powinny pozostawać w korelacji w wymaganiach wewnątrzszkolnego systemu oceniania i precyzować je w odniesieniu do bieżącego etapu nauki. Samoocena ucznia powinna być systematycznie weryfikowana i konfrontowana z ocenami nauczyciela. W ten sposób uczeń po pewnym czasie nabierze wprawy w ocenianiu samego siebie, a jego opinia o własnych umiejętnościach i możliwościach przestanie być przesadnie wysoka lub przesadnie skromna i nabierze cech oceny zgodnej ze stanem faktycznym.

Przykład karty samooceny ucznia po rozdziale „Wie schmeckt’s?“ (pierwszy rok nauki w gimnazjum, rozdział pierwszy).

Karta samooceny ucznia

	To już potrafię	bardzo dobrze	dobrze	slabo	nie potrafię	ocena nauczyciela	uwagi
Sytuacje	Poprosić o coś do jedzenia / picia						
	Zaproponować coś komuś do jedzenia / picia						
	Wymienić nazwy potraw						
	Wybrać i zamówić dania z karty potraw						
	Opowiedzieć o moich upodobaniach i nawykach dotyczących jedzenia i picia						
Gramatyka	Znam znaczenie, odmianę w czasie teraźniejszym czasowników modalnych: <i>mögen, müssen, wollen</i>						
	Znam znaczenie, odmianę w czasie teraźniejszym czasowników: <i>wissen, kennen</i>						
	Umiem te czasowniki użyć w zdaniu						

7.2 Przykładowe techniki kontroli

Przy ocenianiu trzeba pamiętać, że ocenie podlega tylko to, co jest objęte programem nauczania, a ocena powinna wynikać z obserwacji indywidualnych osiągnięć i postępów w realizacji założonych celów. Stosowane techniki kontroli powinny być wypróbowane na lekcjach i nie stanowić dla uczniów zaskoczenia.

Poniżej podano przykładowe techniki, które można zastosować w kontroli bieżącej i etapowej. Wiele z nich pokrywa się z technikami nauczania, inne jedynie testują wiedzę uczniów. Należy sobie zawsze zdawać sprawę z tego, co chcemy sprawdzić i czy dana technika sprawdza właśnie to, na czym nam zależy, czy spełnia kryterium trafności.

Inne kryterium, które należałoby uwzględnić, to kryterium obiektywności, niezależności wyników kontroli od osoby przeprowadzającej ją i warunków, w jakich kontrola się odbywa. Zadania kontrolne powinny też być rzetelne, czyli mierzyć dokładnie to, co zamierzamy.

Bardzo trudno jest opracować zadanie, test, który spełni wszystkie te założenia, dlatego kontrolować należy często i przy użyciu różnorodnych technik, aby wszyscy uczniowie, niezależnie od tego, czy dana technika lepiej lub gorzej im odpowiada, mogli wykazać się wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami językowymi, które posiadają.

Zadaniom kontrolnym powinny zawsze odpowiadać wartości punktowe, zadania powinny być formułowane jednoznacznie i precyzyjnie, czas przewidziany na ich rozwiązanie powinien być adekwatny do potrzebnego nakładu pracy uczniów.

Struktury gramatyczne:

- wyszukiwanie określonych struktur gramatycznych w zdaniu / tekście,
- rekonstrukcja zdań z podanych elementów,
- uzupełnianie luk w tabeli, zdaniu, tekście za pomocą właściwych końcówek, form i struktur gramatycznych,
- wybór właściwej formy z kilku podanych – technika wielokrotnego wyboru,
- rozbudowywanie zdań,
- wyliczanie form należących do danej kategorii gramatycznej,
- dobieranie elementów z dwóch list według kategorii gramatycznych,
- przekształcanie zdań zgodnie z instrukcją, wzorem,
- poprawianie zdań, tekstów błędnych pod względem gramatycznym.

Słownictwo:

- wyliczanie słów należących do danego zakresu tematycznego,
- dopasowanie podanych słów do obrazków, definicji,
- podawanie słów, podpisów zgodnie z obrazkiem, definicją,
- grupowanie słów według kategorii leksykalnych,
- uzupełnianie zdań, tekstów z lukami odpowiednimi wyrazami (z podanej listy lub bez niej),
- wskazywanie wyrazów nie pasujących do reszty,
- podawanie synonimów / antonimów,
- dobieranie wyrazów z dwóch list,
- wielokrotny wybór spośród kilku podanych wyrazów.

Wymowa:

- zaznaczanie zjawisk fonologicznych zgodnie z ich dyskryminacją lub identyfikacją (podkreślanie, uzupełnianie tabeli, rysowanie przebiegu linii intonacji itp.),
- porządkowanie wyrazów / zdań według określonych zjawisk fonologicznych,
- pisanie dyktand, uzupełnianie luk zgodnie z usłyszanym wzorem fonologicznym,
- powtarzanie za wzorem,
- stosowanie ruchów dłoni / ciała zgodnie ze słyszаныmi lub samodzielnie wymawianymi zjawiskami fonologicznymi,
- czytanie na głos, recytacja przygotowanych tekstów.

Mówienie:

- odgadywanie treści obrazka,
- odpowiedzi na pytania dotyczące obrazka, przedmiotu, osoby, sytuacji,
- krótki opis obrazka, osoby, przedmiotu,
- formułowanie pytań odnoszących się do obrazka, osoby, przedmiotu, sytuacji,
- relacjonowanie wydarzenia, streszczenie,
- krótka wypowiedź związana z danym zakresem tematycznym,
- krótkie opowiadanie (np. sterowane obrazkami, hasłami),

- reagowanie na opisaną przez innych sytuację,
- wywiad,
- odgrywanie ról – na zadany temat, według scenariusza z wykorzystaniem różnych przedmiotów itp.,
- kontynuowanie dialogu zgodnie z sytuacją przedstawioną na ilustracji.

Pisanie:

- dyktando,
- tworzenie spójnego tekstu na podstawie podanych zdań / słów,
- redagowanie krótkich tekstów z podanymi elementami typu: życzenia, pozdrowienia, krótki list nieformalny, zaproszenie, lista zakupów, plan dnia,
- pisanie tekstu paralelnego na podstawie podanego tekstu,
- dopisanie zakończenia do podanego początku tekstu lub początku do podanego zakończenia,
- wypełnianie prostych formularzy, ankiet,
- opisywanie obrazków, historyjek obrazkowych.

Słuchanie:

- niewerbalne reagowanie na polecenia (porządkowanie przedmiotów, obrazków, fragmentów tekstu, zaznaczenie na planie miasta, wykonywanie czynności),
- uzupełnianie zdania, tekstu, tabeli z lukami zgodnie z usłyszanymi informacjami,
- zaznaczanie właściwej wypowiedzi z podanej listy,
- zaznaczanie prawidłowych odpowiedzi w zadaniach wielokrotnego wyboru,
- rozróżnianie prawdziwych i fałszywych wypowiedzi w zadaniach typu prawda – fałsz,
- odpowiedzi na pytania do tekstu słuchanego.

Czytanie:

- porządkowanie / dobieranie obrazków zgodnie z treścią tekstu,
- porządkowanie fragmentów tekstu w spójną całość,
- przyporządkowanie tekstów / fragmentów tekstu do odpowiednich tytułów,
- odszukanie w tekście określonych informacji,
- podkreślenie w tekście zdań / wyrazów stanowiących istotne informacje,
- zaznaczanie prawidłowych odpowiedzi w zadaniach wielokrotnego wyboru,
- uzupełnianie zdań zgodnie z treścią tekstu,
- rozróżnianie prawdziwych i fałszywych wypowiedzi w zadaniach typu prawda – fałsz,
- przyporządkowanie cech / czynności osobom występującym w tekście,
- porządkowanie wypowiedzi zgodnie z kolejnością w tekście,
- odpowiedzi na pytania do tekstu,
- formułowanie pytań do tekstu.

7.3 Przykłady technik i kryteriów oceniania

Zgodnie z rozporządzeniem MENiS z 21 marca 2001 r. nauczyciel ma obowiązek poinformować uczniów i ich rodziców lub opiekunów na początku roku o zasadach wystawiania ocen. Rzetelna, obiektywna ocena może pomóc budować motywację ucznia do nauki. Kryteria ocen muszą być jasne, przejrzyste, zrozumiałe i akceptowane przez uczniów, tylko wtedy mogą oni identyfikować się z otrzymanymi stopniami i okazać gotowość do dalszego rozwoju, pracy w kierunku niwelowania niedociągnięć i osiągnięcia coraz lepszych wyników. W przeciwnym razie uczeń może przeżywać stany frustracji skutkujące brakiem motywacji do nauki, a nawet agresją.

Dla rodziców ocena jest ważną informacją, miarą osiągnięć i postępów ich dzieci w zakresie danego przedmiotu. Szczególnie rodzice nie znający języka obcego potrzebują takiej informacji, bo sami nie są w stanie w żaden sposób sprawdzić, czego ich córki i synowie nauczyli się w szkole. A przecież rodzice mają olbrzymi wpływ na postawę uczniów, ich system wartości, nastawienie do nauki, często nawet późniejszy wybór zawodu. Warto mieć w nich sojuszników.

Wystawiane przez nauczyciela w ciągu semestru lub roku oceny nie mają jednakowej wagi, dlatego ocena końcowa nie może być średnią arytmetyczną ocen cząstkowych.

7.3.1 Ocena ważona

Średnia ocen może być wyliczana z odpowiedniej wielokrotności poszczególnych ocen cząstkowych. W tym celu ustalamy np. trzy poziomy wagi ocen:

- pierwszy poziom – oceny o najniższej randze, liczone tylko raz: zadania domowe nie wymagające pracy twórczej, recytacja wiersza, dyktando, aktywność na lekcji.

Na tym poziomie nie można otrzymać oceny celującej.

- drugi poziom – oceny o randze wyższej, liczone podwójnie: kartkówka (np. sprawdzająca rozumienie ze słuchu lub czytanie ze zrozumieniem, lub test gramatyczno-leksykalny z bieżącego materiału), odpowiedź ustna, dłuższa wypowiedź pisemna jako zadanie domowe, projekt,
- trzeci poziom – oceny o najwyższej randze, liczone potrójnie: pisemna praca kontrolna, sprawdzian ustny, dłuższa wypowiedź pisemna z szerszego zakresu tematycznego redagowana na lekcji.

Przykład

Uczeń otrzymał w ciągu semestru następujące stopnie:

- pierwszy poziom: zadanie domowe: 2; dyktando: 4; aktywność: 5,
- drugi poziom: kartkówka: 4, 3; wypowiedź pisemna (zadanie domowe): 5; projekt: 6,
- trzeci poziom: praca klasowa: 3; wypowiedź pisemna (na lekcji): 4; sprawdzian ustny: 5.

Do obliczenia oceny ważonej uwzględniamy więc sumy ocen po pomnożeniu

$$1 \times (2 + 4 + 5) = 11$$

$$2 \times (4 + 3 + 5 + 6) = 36$$

$$3 \times (3 + 4 + 5) = 36$$

razem: 83

Tę sumę dzielimy przez ilość ocen również odpowiednio pomnożonych:

$$1 \times 3 \text{ oceny} = 3 \text{ oceny}$$

$$2 \times 4 \text{ oceny} = 8 \text{ ocen}$$

$$2 \times 3 \text{ oceny} = 9 \text{ ocen}$$

razem: 20 ocen przeliczeniowych

Czyli średnia ocena ważona tego ucznia to $83 : 21 = 4,15$, co oznacza ocenę dobry.

7.3.2 Aktywność na lekcji

Za pozytywną współpracę z własnej inicjatywy z innymi uczniami lub z nauczycielem możemy nagradzać uczniów plusami. Za rażący brak, odmowę współpracy uczeń może otrzymać minus, podobnie traktujemy zgłoszony brak zadania. Jeśli w ciągu np. semestru przewaga plusów nad minusami wynosi co najmniej pięć, stawiamy ocenę bardzo dobry.

Za niezgłoszony brak zadania uczeń otrzymuje ocenę niedostateczny.

7.3.3 Prace kontrolne

Jeden lub dwa razy w ciągu semestru powinna być przeprowadzona pisemna praca kontrolna. Powinna ona trwać nie dłużej niż 45 minut, może więc obejmować np. sprawność słuchania, czytania i test gramatyczno-leksykalny w procentowym stosunku np.:

słuchanie 20%;

czytanie 30%;

test gramatyczno-leksykalny 50%.

Przed testem należy koniecznie powiadomić uczniów o terminie i zakresie pracy kontrolnej, a także przypomnieć zasady jej oceniania. Warto też zachęcić uczniów do układania własnych przykładów zadań testowych przed sprawdzianem. Część tych propozycji można następnie wykorzystać do przygotowania tematów pracy kontrolnej. Uczniowie będą zaś nie tylko lepiej przygotowani, ale będą mieli też poczucie uczestnictwa w procesie kontroli i oceniania wyników.

Po skontrolowaniu prac sumuje się ilość zdobytych przez poszczególnych uczniów punktów i wystawia ocenę, np. według następującej skali:

95 – 100%	celujący
85 – 94%	bardzo dobry
72 – 84%	dobry
57 – 71%	dostateczny
40 – 56%	dopuszczający
39% i mniej	niedostateczny

7.3.4 Ocena sprawności produktywnych

Sprawność mówienia i sprawność pisanie powinny podlegać konsekwentnej, systematycznej kontroli i ocenie, chociaż sprawia to często trudności. Należy w odniesieniu do nich stosować przejrzyste, obiektywne kryteria umożliwiające śledzenie postępów uczniów w zakresie tych sprawności.

Jedynym obejmującym swoim zasięgiem obszar całego kraju systemem oceniania w tej dziedzinie, ponadto systemem już wypróbowanym, jest propozycja kryteriów oceny na Nowej Maturze. Warto w pewnym stopniu odnieść procedury oceny sprawności produktywnych w gimnazjum do tej propozycji, aby zachować ciągłość wymagań i sposobu ewaluacji.

Przy ocenie mówienia i pisanie mogą pomóc karty oceny wypowiedzi ustnej i karty oceny wypowiedzi pisemnej.

7.3.4.1 Wypowiedź ustna

Zakładając, że każda wypowiedź ustna ucznia na ocenę powinna się składać z dwóch krótkich reakcji oraz dialogu z partnerem lub monologu na dany temat, można zastosować następującą procedurę oceniania.

Reakcje (maks. 2 x 2 punkty)

- 2 punkty – reakcja w pełni komunikatywna i poprawna,
- 1 punkt – reakcja nie w pełni komunikatywna lub zawierająca liczne błędy,
- 0 punktów – brak reakcji, reakcja niekomunikatywna.

Dialog (maks. 6 punktów)

Treść i komunikacja

- 3 punkty – wypowiedź w pełni odpowiadająca poleceniu, reakcje na wypowiedzi w zupełności prawidłowe, dobra umiejętność podtrzymywania kontaktu,
- 2 punkty – wypowiedź zgodna z tematem, nieznacznie odbiegająca od polecenia, nieliczne błędy w reakcjach na wypowiedzi partnera,
- 1 punkt – niezupełnie kompletna wypowiedź, reakcje na wypowiedzi partnera często nie w pełni prawidłowe, częściowo brak reakcji,
- 0 punktów – treść wypowiedzi niezgodna z poleceniem lub brak wypowiedzi, nieprawidłowe reakcje na wypowiedzi partnera.

Poprawność językowa

- 3 punkty – bardzo bogate słownictwo i różnorodne struktury gramatyczne, nieliczne błędy leksykalne, gramatyczne i w wymowie nie zakłócają komunikacji,
- 2 punkty – dobry poziom znajomości słownictwa i struktur gramatycznych, błędy językowe częściowo zakłócają komunikację, poprawna wymowa,

1 punkt – ubogie słownictwo i struktury, liczne błędy językowe i fonetyczne utrudniają komunikację,
0 punktów – brak odpowiedzi lub bardzo ograniczona znajomość słownictwa i struktur gramatycznych, rażące błędy w wymowie uniemożliwiają wykonanie zadania.

Monolog (maks. 6 punktów)

Treść i prezentacja

3 punkty – wypowiedź pełna, zgodna z poleceniem, logiczny układ treści, wypowiedź spójna, samodzielna,
2 punkty – treść nieznacznie odbiegająca od polecenia, wypowiedź nie w pełni logiczna i spójna, prezentacja z małą pomocą nauczyciela,

1 punkt – treść znacznie odbiegająca od polecenia, wypowiedź wykazująca niespójności i duże braki logiczne, prezentacja ze znaczną pomocą nauczyciela,

0 punktów – brak wypowiedzi lub wypowiedź nie na temat, albo bardzo niespójna, nielogiczna, mimo pomocy nauczyciela wykonanie zadania jest niemożliwe.

Poprawność językowa

3 punkty – bardzo bogate słownictwo i różnorodne struktury gramatyczne, nieliczne błędy leksykalne, gramatyczne i w wymowie nie zakłócają komunikacji,

2 punkty – dobry poziom znajomości słownictwa i struktur gramatycznych, błędy językowe częściowo zakłócają komunikację, poprawna wymowa,

1 punkt – ubogie słownictwo i struktury, liczne błędy językowe i fonetyczne utrudniają komunikację,

0 punktów – brak odpowiedzi lub bardzo ograniczona znajomość słownictwa i struktur gramatycznych, rażące błędy w wymowie uniemożliwiają wykonanie zadania.

Razem za reakcje i dialog lub monolog uczniów może otrzymać maksymalnie 10 punktów.

Proponowana skala oceniania wypowiedzi ustnej:

10 punktów	celujący
9 punktów	bardzo dobry
8 punktów	dobry
6 – 7 punktów	dostateczny
4 – 5 punktów	dopuszczający
3 punkty i mniej	niedostateczny

Zadania mogą być formułowane po niemiecku (łatwiejsza wersja) lub po polsku (trudniejsza wersja, gdyż nie dostarcza żadnego materiału w języku obcym). Najlepiej przygotować je na karteczkach, które uczniowie następnie losują.

Oto przykładowe zadania do tematu „Wie schmeckt’s?“ z podręcznika *Deutsch Aktuell Kompakt*.

Reakcje:

1. Jesteś w koktajlbarze. Zamów ulubione lody!
2. Zapytaj kolegę, co chciałby zjeść.

Dialog:

W restauracji

gość

1. poproś o kartę potraw
3. zamów sznycel po wiedeńsku z frytkami i sałatką
5. wybierz napój, zapytaj, ile kosztuje
7. zamów lody i kawę

kelner

2. wręcz jadłospis, spytaj o zamówienie
4. zaproponuj napoje
6. zaproponuj deser

Monolog:

Powiedz, co jesz i pijesz zwykle na śniadanie, obiad i kolację:

- o której godzinie jesz posiłki,
- co zwykle jadasz,
- co ci nie smakuje.

7.3.4.2 Sprawdzian ustny

Po 2 – 3 przerobionych rozdziałach przeprowadzamy sprawdzian ustny. Uczniowie losują najpierw zadania – reakcje i odpowiadają na nie bez przygotowania. Następnie rozlosowywane są tematy dłuższych wypowiedzi: dialogów i monologów. Można wcześniej podzielić uczniów na pary lub też o doborze par decyduje wylosowane zadanie (kolor kartonika z zadaniem, ten sam numer zadania itp.). Ci, którzy wylosują zadania monologowe, pracują indywidualnie.

Uczniowie mają kilka minut na przygotowanie, a potem następuje faza prezentacji. O kolejności odpowiedzi mogą decydować numery wylosowanych zadań.

Uczniowie są oceniani na bieżąco, a wyniki wpisujemy do karty oceny wypowiedzi ustnej.

Karta oceny wypowiedzi ustnej

Imię i nazwisko ucznia:

Ocena.....

Klasa:

Data:

Zakres tematyczny:

Zadanie	Część składowa Kryterium	Uwagi	Punktacja
Reakcje	Nr 1 Nr 2		
Dialog / Monolog	1. Treść i komunikacja / Treść i prezentacja 2. Poprawność językowa		

Suma punktów:

7.3.4.3 Wypowiedź pisemna

Przy ocenianiu dłuższej wypowiedzi pisemnej można zastosować następujące kryteria:

1. Treść – zgodność wypowiedzi z tematem – maks. 2 punkty

2 punkty – treść zgodna z tematem,

1 punkt – treść niezupełnie zgodna z tematem,

0 punktów – treść odbiegająca od tematu.

Za pracę nie na temat uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

- 2. Forma** – zgodność z kryteriami formalnymi – maks. 2 punkty
 2 punkty – praca zgodna z wymaganą formą,
 1 punkt – nieznaczne uchybienia w formie pracy,
 0 punktów – niezgodność z wymaganymi kryteriami odnośnie formy.
- 3. Bogactwo językowe** – różnorodność struktur gramatycznych i bogactwo słownictwa – maks. 3 punkty
 3 punkty – urozmaicony sposób stosowania struktur gramatycznych i bardzo bogaty zasób słownictwa,
 2 punkty – dość urozmaicone struktury gramatyczne i słownictwo,
 1 punkt – liczne powtórzenia struktur gramatycznych, ubogie słownictwo,
 0 punktów – bardzo liczne powtórzenia struktur gramatycznych, bardzo skąpe słownictwo.
- 4. Poprawność językowa** – poprawność wypowiedzi pod względem gramatycznym, leksykalnym i ortograficznym – maks. 3 punkty
 3 punkty – praca prawie bezbłędna, sporadycznie popełniane błędy nie mają wpływu na komunikację,
 2 punkty – nieliczne błędy gramatyczne, leksykalne i ortograficzne, które w małym stopniu zakłócają komunikację,
 1 punkt – dość liczne błędy gramatyczne, leksykalne i ortograficzne utrudniające komunikację,
 0 punktów – rażące błędy bardzo zakłócające lub uniemożliwiające komunikację.

Punkty przyznane według tych kryteriów należy nanieść na kartę oceny wypowiedzi pisemnej i wystawić ocenę według podanej poniżej skali.

Karta oceny wypowiedzi pisemnej

Imię i nazwisko ucznia:

Ocena.....

Klasa:

Data:

Zakres tematyczny:

Kryterium oceny	Uwagi	Punkcja
Treść		
Forma		
Bogactwo językowe		
Poprawność językowa		

Suma punktów:

Proponowana skala oceniania wypowiedzi pisemnych:

10 punktów	celujący
9 punktów	bardzo dobry
8 punktów	dobry
6 – 7 punktów	dostateczny
4 – 5 punktów	dopuszczający
3 punkty i mniej	niedostateczny

7.3.4.4 Projekt

Przy pracach typu projekt stosujemy podobne kryteria jak przy ocenianiu wypowiedzi pisemnych. Uczeń może uzyskać dodatkowo punkty za opracowanie graficzne i za prezentację.

1. Opracowanie graficzne – maks. 2 punkty
2 punkty – praca wykonana bardzo starannie,
1 punkt – praca wykonana starannie,
0 punktów – praca niestaranna.
2. Prezentacja – maks. 2 punkty
2 punkty – ciekawa technika prezentacji,
1 punkt – prezentacja poprawna,
0 punktów – prezentacja nie dająca się zaakceptować.

Tak więc uczeń może otrzymać za wykonany projekt maksymalnie 14 punktów.

Proponowana skala oceniania projektów:

14 punktów	celujący
12 – 13 punktów	bardzo dobry
10 – 11 punktów	dobry
8 – 9 punktów	dostateczny
6 – 7 punktów	dopuszczający
5 punktów i mniej	niedostateczny

Kryteria i zasady oceniania muszą być, jak już wcześniej wspomniano, znane uczniom i ich rodzicom. Karty oceny wypowiedzi pisemnych i ustnych mogą stanowić solidną podstawę do rozmów na temat osiągnięć i postępów uczących się, a także pomóc wskazać cele dalszej indywidualnej pracy.

Mam nadzieję, że zastosowanie tych zasad i technik oceniania w praktyce przyczyni się do tego, że stopnie wystawiane przez Państwa spełnią rolę oceny wspierającej rozwój uczniów i nie będą dla nich doświadczeniem niemiłym, ale drogowskazem w ich rozpoczętej przygodzie z językiem niemieckim.

Serdecznie tego Państwu i Państwa uczniom życzę.

Autorka programu